

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำราเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษาและการนิเทศภายในของโรงเรียน ผู้วิจัยจึงเสนอประเด็นและสาระดังต่อไปนี้

1. บริบทการดำเนินงานการนิเทศภายในของโรงเรียนในอำเภอถานสัก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี

1.1 ข้อมูลพื้นฐาน

1.2 นโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี

1.3 ผลการดำเนินงานตามนโยบาย

2. การนิเทศการศึกษา

2.1 ความหมายของการนิเทศการศึกษา

2.2 ความสำคัญและความจำเป็นในการนิเทศการศึกษา

3. การนิเทศภายในโรงเรียน

3.1 ความหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน

3.2 ความสำคัญและความจำเป็นในการนิเทศภายในโรงเรียน

3.3 จุดมุ่งหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน

3.4 หลักการนิเทศภายในโรงเรียน

3.5 กิจกรรมการนิเทศภายใน

3.6 กระบวนการนิเทศภายใน

3.7 กระบวนการนิเทศงานวิชาการในโรงเรียน

3.8 การนิเทศภายในโรงเรียนด้านวิชาการ

3.9 ขอบข่ายการนิเทศงานวิชาการ

3.9.1 ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้

3.9.2 ด้านการจัดการเรียนรู้

3.9.3 ด้านสื่อและนวัตกรรม

3.9.4 ด้านการวัดและประเมินผล

3.9.5 ด้านการวิจัยในชั้นเรียน

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 งานวิจัยในประเทศ

4.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

5. กรอบความคิดในการวิจัย

บริบทการดำเนินงานนิเทศภายในของโรงเรียนในอำเภอลานสัก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา อุทัยธานี

1. ข้อมูลพื้นฐาน

โรงเรียนในอำเภอลานสัก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี มีจำนวน 35 โรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี (2549 : 32) ดำเนินการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตาม ลักษณะการจัดการศึกษาได้ดังนี้

1. จัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 3 – 4 จำนวน 2 โรงเรียน คือ

1.1 โรงเรียนร่องดาทีวิทยา ตั้งอยู่หมู่ที่ 10 ตำบลระบำ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี

1.2 โรงเรียนลานสักวิทยา ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 ตำบลป่าอ้อ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี

2. จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับปฐมวัย – ช่วงชั้นที่ 3 มี 11 โรงเรียน คือ

2.1 โรงเรียนบ้านโป่งสามสิบ ตั้งอยู่หมู่ที่ 15 บ้านโป่งสามสิบ ตำบลระบำ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี

2.2 โรงเรียนวัดเขาพระยาสังฆาราม ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 บ้านเขาพระยาพายเรือ ตำบลลานสัก อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี

2.3 โรงเรียนบ้านนุ่งอ้ายเจียม ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 ตำบลระบำ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี

2.4 โรงเรียนบ้านหัวเปลา ตั้งอยู่หมู่ที่ 6 ตำบลระบำ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี

2.5 โรงเรียนเขาขวางวิทยา ตั้งอยู่หมู่ที่ 10 ตำบลระบำ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี

2.6 โรงเรียนบ้านป่าอ้อ ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 ตำบลป่าอ้อ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี

2.7 โรงเรียนบ้านทุ่งนางาม ตั้งอยู่หมู่ที่ 8 ตำบลบ้านทุ่งนางาม อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี

- 2.8 โรงเรียนบ้านทุ่งสามแห่ง ตั้งอยู่หมู่ที่ 12 ตำบลประคู้ยืน อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี
- 2.9 โรงเรียนบ้านโกรกกลีง ตั้งอยู่หมู่ที่ 9 ตำบลน้ำรอบ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี
- 2.10 โรงเรียนโรงเรียนรัตนโกสินทร์ 2 ตั้งอยู่หมู่ที่ 6 ตำบลป่าอ้อ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี
- 2.11 โรงเรียนบ้านเนินมะค่า ตั้งอยู่หมู่ที่ 8 ตำบลน้ำรอบ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี
3. จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับปฐมวัย – ช่วงชั้นที่ 2 มี 22 โรงเรียน คือ
- 3.1 โรงเรียนบ้านปางไม้ไผ่ ตั้งอยู่หมู่ที่ 9 ตำบลระบำ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี
- 3.2 โรงเรียนบ้านร่องตาที ตั้งอยู่หมู่ที่ 12 ตำบลลานสัก อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี
- 3.3 โรงเรียนอนุบาลลานสัก ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 ตำบลลานสัก อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี
- 3.4 โรงเรียนบ้านน้ำไร่เดียว ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 ตำบลลานสัก อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี
- 3.5 โรงเรียนบ้านเพชรน้ำผึ้ง ตั้งอยู่หมู่ที่ 8 ตำบลลานสัก อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี
- 3.6 โรงเรียนบ้านท่ามะนาว ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 ตำบลระบำ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี
- 3.7 โรงเรียนชุมชนประคู้ยืน ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 ตำบลประคู้ยืน อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี
- 3.8 โรงเรียนบ้านหนองผักกาด ตั้งอยู่หมู่ที่ 15 ตำบลประคู้ยืน อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี
- 3.9 โรงเรียนบ้านทัพยายปอน ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 ตำบลประคู้ยืน อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี
- 3.10 โรงเรียนน้ำรอบ ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 ตำบลน้ำรอบ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี
- 3.11 โรงเรียนบ้านปุงกะเซอร์ ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 ตำบลน้ำรอบ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี

- 3.12 โรงเรียนวัดเขาผาแรด ตั้งอยู่หมู่ที่ 8 ตำบลน้ำรอบ อำเภอสามโก้ จังหวัดอุทัยธานี
- 3.13 โรงเรียนบ้านหนองเจ๊กกวย ตั้งอยู่หมู่ที่ 10 ตำบลประคู้ยืน อำเภอสามโก้ จังหวัดอุทัยธานี
- 3.14 โรงเรียนบ้านห้วยทราย ตั้งอยู่หมู่ที่ 6 ตำบลน้ำรอบ อำเภอสามโก้ จังหวัดอุทัยธานี
- 3.15 โรงเรียนบ้านหนองม่วง ตั้งอยู่หมู่ที่ 12 ตำบลประคู้ยืน อำเภอสามโก้ จังหวัดอุทัยธานี
- 3.16 โรงเรียนวัดเขาน้อยชัย ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 ตำบลป่าอ้อ อำเภอสามโก้ จังหวัดอุทัยธานี
- 3.17 โรงเรียนบ้านคลองชะนี ตั้งอยู่หมู่ที่ 10 ตำบลป่าอ้อ อำเภอสามโก้ จังหวัดอุทัยธานี
- 3.18 โรงเรียนบ้านเขาวง ตั้งอยู่หมู่ที่ 6 ตำบลป่าอ้อ อำเภอสามโก้ จังหวัดอุทัยธานี
- 3.19 โรงเรียนบ้านบึงฝาง ตั้งอยู่หมู่ที่ 6 ตำบลทุ่งนางาม อำเภอสามโก้ จังหวัดอุทัยธานี
- 3.20 โรงเรียนบ้านน้ำวัง ตั้งอยู่หมู่ที่ 9 ตำบลทุ่งนางาม อำเภอสามโก้ จังหวัดอุทัยธานี
- 3.21 โรงเรียนบ้านเขาน้ำโจน ตั้งอยู่หมู่ที่ 8 ตำบลป่าอ้อ อำเภอสามโก้ จังหวัดอุทัยธานี
- 3.22 โรงเรียนบ้านห้วยโศก ตั้งอยู่หมู่ที่ 12 ตำบลทุ่งนางาม อำเภอสามโก้ จังหวัดอุทัยธานี

2. นโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี (2549 : คำชี้แจง) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี ได้กำหนดเป็นนโยบายการนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา ประจำปีการศึกษา 2548 โดยทุกโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานีต้องได้รับการประเมินในขอบข่ายภารกิจที่สถานศึกษาดำเนินการในรอบปีการศึกษา ดังนี้ 1. การบริหารงานตามภารกิจของสถานศึกษา 4 ด้าน 2. การบริหารงานตามนโยบายที่ดำเนินการทุกโรงเรียน 3. การบริหารงานตามนโยบายเฉพาะโรงเรียนในโครงการ 4. การประเมินคุณภาพนักเรียน

3. ผลการดำเนินงานตามนโยบาย

กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายุทธยานี้ ได้ดำเนินการตามนโยบายและสรุปผลการบริหารงานตามภารกิจของสถานศึกษาด้าน การบริหารงานวิชาการประกอบด้วย การบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การเรียนรู้ การนิเทศภายในโรงเรียนและการประกันคุณภาพภายในของอำเภอลานสัก โดยเฉพาะ การนิเทศภายในโรงเรียนซึ่งพบปัญหาปรากฏผลดังตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 สรุปผลการนิเทศภายในของโรงเรียนในอำเภอลานสัก

โรงเรียน	การนิเทศภายใน	ระดับคุณภาพ
1.บ้านทัพยายปอน	4	ดีมาก
2.บ้านบุงกะเซอร์	2	พอใช้
3.วัดเขาผาเรต	1	ควรปรับปรุง
4.หนองเจ๊กกวย	1	ควรปรับปรุง
5.บ้านห้วยทราย	1	ควรปรับปรุง
6.บ้านหนองม่วง	4	ดีมาก
7.บ้านนาไร่เดียว	1	ควรปรับปรุง
8.บ้านเพชรน้ำผึ้ง	4	ดีมาก
9.บ้านบุงฝาง	1	ควรปรับปรุง
10.บ้านน้ำวัง	1	ควรปรับปรุง
11.บ้านเขาน้ำโจน	1	ควรปรับปรุง
12.บ้านห้วยโศก	2	พอใช้
13.บ้านท่ามะนาว	1	ควรปรับปรุง
14.ชุมชนบ้านประดู่ยืน	3	ดี
15.บ้านหนองผักกาด	4	ดีมาก
16.บ้านป่าอ้อ	3	ดี
17.วัดเขาม้องชัย	3	ดี
18.บ้านคลองชะนี	1	ควรปรับปรุง
19.บ้านเขาวง	4	ดีมาก

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

โรงเรียน	การนิเทศภายใน	ระดับคุณภาพ
20.บ้านน้ำรอบ	3	ดี
21.บ้านเนินมะค่า	3	ดี
22.บ้านโป่งสามสิบ	4	ดีมาก
23. บ้านปางไม้ไผ่	2	พอใช้
24. วัดเขาพระยาสังฆาราม	1	ควรปรับปรุง
25. บ้านทุ่งสามแฉ่ง	2	พอใช้
26. รัตนโกสินทร์ 2	2	พอใช้
27.บ้านโกรกลึก	2	พอใช้
28. บ้านนุ่งอ้ายเจียม	3	ดี
29. เขาขวางวิทยา	3	ดี
30.บ้านห้วยเปกล้า	2	พอใช้
31.บ้านร่องดาตี	2	พอใช้
32.ชุมชนบ้านทุ่งนางาม	2	พอใช้
33.ร่องดาตีวิทยา	2	ดี
34.อนุบาลลานสัก	4	ดีมาก
35.ลานสักวิทยา	4	ดีมาก
สรุป		พอใช้

ที่มา : กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายุทธยานี.
(2549 : 4-9)

การนิเทศการศึกษา

การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการหนึ่งที่มีความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และเป็นบทบาทสำคัญยิ่งสำหรับผู้บริหาร โรงเรียน ที่จะดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้บรรลุเป้าหมายในการจัดการศึกษา ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายและความสำคัญของการนิเทศ

1. ความหมายของการนิเทศการศึกษา

มีนักการศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านได้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาไว้หลายลักษณะแตกต่างกันไปตามวิวัฒนาการด้านการศึกษา จุดมุ่งหมายและแนวทางการจัดการศึกษาในสมัยนั้น ๆ ซึ่งจะนำเสนอเป็นสังเขปดังต่อไปนี้

ผดุง เฉลียวศิลป์ (2540 : 7) ให้ความเห็นว่า การนิเทศการศึกษา คือ กระบวนการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมายตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียนในทุกด้าน

เมตต์ เมตต์การุณจิต (2540 : 18) ได้กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึงการนิเทศทั่วไป (general supervision) ในด้านการศึกษาหรือกิจกรรมที่ปฏิบัติทั้งในและนอกห้องเรียนเพื่อปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องให้มีประสิทธิภาพ

สุเทพ เมฆ (2540 : 47) ที่ได้กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึงการช่วยเหลือ แนะนำ การสนับสนุน ให้ความร่วมมือ ในการดำเนินการนิเทศและสนับสนุนภาคปฏิบัติ ทั้งนี้เพื่อให้การจัดการศึกษาดำเนินไปอย่างมีคุณภาพ

รินทร์ทอง วรรณศิริ (2541 : 17) ได้กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาว่าหมายถึง กระบวนการที่ครูและบุคลากรทางการศึกษาร่วมกันดำเนินงาน โดยมุ่งให้ครูเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนการสอนในทางที่ดีขึ้นส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้สูงขึ้น

ชาติ มณีศรี (2542 : 19) ให้ความหมายว่าการนิเทศการศึกษา คือความพยายามอย่างหนึ่งในหลายๆ อย่างที่จะช่วยส่งเสริมให้การศึกษามีคุณภาพทั้งด้านการเรียนการสอน

เขาวพา เดชะคุปต์ (2542 : 86) ได้กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการ เป็นการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ โดยมีจุดมุ่งหมายให้ผู้รับการนิเทศเกิดการพัฒนามีผลให้ผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง

นริศรา อุปกรณ์ศิริการ (2542 : 16) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาเป็นความร่วมมือและประสานงานของบุคลากรทางการศึกษาในการพัฒนาเพื่อปรับปรุงคุณภาพการจัดการเรียนการสอน

ของครู อันจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

สุรวิช แก้วอำไพ (2544 : 16) ที่กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาหมายถึงกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นิเทศ ผู้บริหารและครูและผู้ที่เกี่ยวข้องทางการศึกษา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด อันเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546 : 15-16) ที่กล่าวไว้ว่า การนิเทศการศึกษาหมายถึงกระบวนการจัดบริหารการศึกษาเพื่อชี้แนะให้ความช่วยเหลือและความร่วมมือกับครูและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนของครู และเพิ่มคุณภาพของนักเรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายของการศึกษา

เบอร์ตัน และบรูคเนอร์ (Burton and Brueckner.1965 : 11) ได้กล่าวให้ความหมายของการนิเทศว่า การนิเทศ คือ การให้บริการเกี่ยวกับความชำนาญทางเทคนิคด้านวิชาการในการเรียนการสอน และการปรับปรุงสภาพการเรียนและความเจริญเติบโตของผู้เรียน

ไวลส์ (Wiles. 1967 : 6) ได้แสดงแนวคิดว่าการนิเทศการศึกษา คือ การแนะนำซึ่งกันและกัน การวางแผนร่วมกัน ปรึกษาหารือกัน เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น

สเปียร์ส (Spears.1967 : 10) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการที่จะทำให้เกิดการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนและเป็นกระบวนการกระตุ้นความเจริญก้าวหน้าของครูโดยมุ่งหวังช่วยเหลือครู เพื่อให้ครูช่วยตนเอง

แฮร์ริส (Harris.1985:10) ได้กล่าวให้ความหมายว่าการนิเทศการศึกษา หมายถึงการที่บุคลากรในโรงเรียนกระทำต่อบุคคลหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการคงไว้หรือเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานของโรงเรียนให้เป็นไปในแนวทางที่จะส่งเสริมด้านการสอนให้เกิดประสิทธิผล

ซุลลิแวนและกลานซ์ (Sullivan & Glanz.2000 : 24) ได้กล่าวให้ความหมายว่าการนิเทศการศึกษา คือ กระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อให้ได้มาซึ่งผลสัมฤทธิ์สูงสุดในการเรียนของนักเรียน การนิเทศการศึกษาเป็นเสมือนหนึ่งศูนย์กลางแห่งการพัฒนาการเรียนการสอน

จากความหมายของการนิเทศการศึกษาดังกล่าว สรุปได้ว่าการนิเทศการศึกษา หมายถึงกระบวนการชี้แนะ แนะนำและให้ความร่วมมือกันของผู้บริหาร โรงเรียน และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อพัฒนาการจัดกระบวนการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ และเกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุดแก่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพและเสริมสร้างความก้าวหน้าในวิชาชีพครู

2. ความสำคัญและความจำเป็นในการนิเทศการศึกษา

การนิเทศการศึกษาถือว่ามีสำคัญอย่างมากในการจะพัฒนาคุณภาพการศึกษาไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งมีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวไว้ อาทิเช่น

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2539 : 6) ได้สรุปความสำคัญของการนิเทศการศึกษา ไว้ดังนี้

1. เนื่องจากสภาพของสังคมเปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา ครูผู้สอนจะต้องมีความรู้ที่ทันสมัยต่อเหตุการณ์ การนิเทศการศึกษาจะสามารถช่วยเหลือในเรื่องเหล่านี้ได้โดยนำสิ่งใหม่ๆ ไปสู่ครูในโรงเรียน เพื่อให้ครูได้รับรู้

2. แนวคิดในการจัดการเรียนการสอน มีการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย ครูในฐานะผู้ฝึกอบรมและสั่งสอนให้ความรู้แก่นักเรียนจะได้นำแนวคิดใหม่ๆ มาใช้ได้ทันการเปลี่ยนแปลง

3. สถาบันผลิตครูทั่วไป มุ่งฝึกอบรมและให้ความรู้แก่ครูโดยเน้นหนักไปเรื่องหลักการและทฤษฎีด้านฝึกปฏิบัติมีไม่มากพอให้เกิดทักษะในทางปฏิบัติได้ดี

4. ครูส่วนใหญ่มีภารกิจต้องรับผิดชอบมาก โดยเฉพาะครูในโรงเรียนประถมศึกษา ทำให้มีเวลาในการเสาะแสวงหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองมีน้อย จึงต้องอาศัยการนิเทศการศึกษาให้ความช่วยเหลือในการเพิ่มเติมความรู้ให้แก่ครูตลอดเวลา

ชาญชัย อาจินสมาจาร (2548 : 22-23) ได้กล่าวถึงความสำคัญและความจำเป็นของการนิเทศการศึกษาไว้หลายประการ ดังนี้

1. การนิเทศการศึกษามีความจำเป็นในการให้บริการทางวิชาการ การศึกษาเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับบุคคล การนิเทศการศึกษาเป็นการให้บริการแก่ครูจำนวนมากที่มีความสามารถต่างกัน และการศึกษาได้ขยายตัวอย่างมาก ดังนั้นจึงต้องอาศัยความช่วยเหลือกันมากขึ้น

2. การนิเทศการศึกษามีความจำเป็นต่อความเจริญงอกงามของครู แม้ว่าครูจะได้รับการฝึกฝนมาแล้วเป็นอย่างดี แต่ครูจะต้องปรับปรุงการฝึกฝนอยู่เสมอในขณะที่ทำงานในสถานการณ์จริง

3. การนิเทศการศึกษามีความจำเป็นต่อการช่วยเหลือครูในการเตรียมการสอน เนื่องจากครูต้องปฏิบัติงานในกิจกรรมต่างๆ กัน และจะต้องเผชิญกับภาวะที่ค่อนข้างหนัก ครูจึงไม่อาจสละเวลาได้มากเพียงพอต่อการเตรียมการสอน การนิเทศการศึกษาจึงสามารถลดภาระของครูได้

4. การนิเทศการศึกษามีความจำเป็นต่อการทำให้ครูเป็นบุคคลที่ทันสมัยอยู่เสมอจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีอยู่เสมอ ทำให้เกิดพัฒนาการทางการศึกษาทั้งทางทฤษฎีและทาง

ปฏิบัติ ดังนั้นการนิเทศการศึกษาสามารถให้บริการได้

5. การนิเทศการศึกษามีความจำเป็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาชีพแบบประชาธิปไตย การนิเทศการศึกษาสามารถให้ประโยชน์ในทางสร้างสรรค์ นอกจากนี้ยังสามารถรวมพลังของทุกคนที่ร่วมอยู่ในกระบวนการทางการศึกษาด้วย

จากที่นักการศึกษาได้กล่าวมาสรุปได้ว่าการนิเทศการศึกษามีความสำคัญและมีความจำเป็นในการแก้ไขปัญหาการสอนและพัฒนาครูผู้สอนให้สอนดีมีคุณภาพทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการและการสร้างขวัญกำลังใจให้ครูมีความมุ่งมั่นในการตั้งใจทำงาน เพื่อให้เด็กเป็นคนดีมีคุณภาพยิ่ง ๆ ขึ้น

การนิเทศภายในโรงเรียน

1. ความหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน

จากความหมายของการนิเทศการศึกษาที่ได้มุ่งเน้นความร่วมมือ แนะนำ ช่วยเหลือพัฒนา งานการเรียนการสอนอันจะนำไปสู่คุณภาพของผู้เรียน การนิเทศภายในโรงเรียนนั้น เป็นหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนที่จะต้องดำเนินการให้มีขึ้นภายในโรงเรียนของตนเอง เพื่อช่วยเหลือและปรับปรุงงานด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและงานสนับสนุนต่างๆให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ส่วนในด้านความหมายของการนิเทศภายในนั้น นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายดังต่อไปนี้

สุเทพ เมฆ (2540 : 46-48) กล่าวว่า การนิเทศภายในโรงเรียนเป็นการดำเนินการโดยบุคลากรภายในโรงเรียน เพื่อพัฒนาบุคลากรภายในโรงเรียน ให้มีความรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมการปกครอง โดยเฉพาะความรู้ที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษา

สิทธิชัย เวศสุวรรณ (2541 : 9) ได้กล่าวว่า การนิเทศภายในหมายถึงกระบวนการที่เป็นงานระหว่างบุคลากรทางการศึกษาภายในโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพทางการสอนของครู ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพทางการศึกษาของนักเรียนให้สูงขึ้นและตรงเป้าหมายที่กำหนดไว้

ชารี มณีศรี (2542 : 201) กล่าวว่า การนิเทศภายใน หมายถึง การปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างบุคลากรภายในโรงเรียน เพื่อปรับปรุงแก้ไขพัฒนาครูให้การสอนมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

สมานจิต พงษ์สนาม (2542 : 11) อธิบายว่าการนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง การทำงานของผู้บริหารโรงเรียนที่ทำร่วมกับครูในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้

นันทนา เต่าทอง (2542 : 8) กล่าวว่ากรณีพิเศษภายในโรงเรียน หมายถึง การส่งเสริม สนับสนุนหรือให้ความช่วยเหลือครูในโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงานตามภารกิจหลัก คือ การสอน หรือการสร้างเสริมพัฒนาการของนักเรียนทุกคน ทั้งทางร่างกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์และสังคม ของเด็กตามวัยและตามศักยภาพ โดยความร่วมมือของบุคลากรในโรงเรียน

จากความหมายของการนิเทศภายในโรงเรียนที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึงกระบวนการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างบุคลากรทางการศึกษาภายในโรงเรียน เพื่อส่งเสริม ปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงานของครูให้มีคุณภาพและส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนให้เป็นที่น่าพอใจตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

2. ความสำคัญและความจำเป็นในการนิเทศภายในโรงเรียน

การนิเทศเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับหน่วยงานทุกระดับ ทั้งนี้เพราะเมื่อเวลาเปลี่ยนแปลงไป ความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการและเทคโนโลยีใหม่ๆ ได้เข้ามามีบทบาทในการดำเนินงาน ความจำเป็นในการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวให้ประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพสูงสุดจึงเป็นภาระรับผิดชอบโดยตรงของบุคลากรในหน่วยงานนั้นๆ ดังนั้นจึงจำเป็นที่ต้องศึกษาถึงความสำคัญและความจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียน ซึ่งมีนัยการศึกษาได้กล่าวไว้ดังนี้

ชาวี มณีศรี (2542 : 201-202) กล่าวถึงเหตุผลและความจำเป็นในการจัดให้มีการนิเทศภายในโรงเรียน มีดังนี้

1. ปัญหาหลักมี 2 ประเด็นคือ การนิเทศไม่ทั่วถึงและการนิเทศไม่มีคุณภาพ ประการแรกอาศัยการนิเทศจากภายนอกเมื่อขยายโรงเรียนเพิ่ม ครูเพิ่ม การนิเทศภายนอกทำไม่ทั่วถึงจึงจำเป็นต้องมีการนิเทศภายใน

2. ความเปลี่ยนแปลงทางสังคม ครูศิษย์ผู้สอนดี มีความรู้ ประพฤติดีเท่านั้น หากแต่ยังต้องบริหารเวลาเพื่อสังคม ชุมชน พัฒนาบุคลากรโรงเรียน ไม่หวังพึ่ง ไม่รอคอย พัฒนานิเทศตนเอง

3. การช่วยเหลือซึ่งกัน การนิเทศเพื่อให้โรงเรียนพัฒนาตนเอง โดยประสานการนิเทศภายนอกและภายใน นิเทศให้โรงเรียนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้า วิจัยร่วม

4. ปรับปรุงงานวิชาการ ซึ่งแต่ละโรงเรียนมีสภาพข้อจำกัดไม่เหมือนกัน การที่คนภายในรู้เรื่องดีที่สุดกว่าคนภายนอก จะทำให้การพัฒนาการนิเทศภายในเป็นที่น่าพอใจได้รวดเร็วยิ่งขึ้น

5. การยอมรับ บุคคลที่จะเป็นผู้นำหรือหัวหน้าคนจะต้องให้ผู้อื่นยอมรับ แม้ในการแต่งตั้งหัวหน้าฝ่ายหรือหัวหน้าหมวด ควรคำนึงถึงค่า คุณลักษณะด้านวิชาการ นำด้านวิชาการ

ด้านคุณธรรมความประพฤติเป็นแบบอย่าง เป็นครูของครู การยอมรับนับว่าเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินการนิเทศภายใน

6. ปัญหาตัวเร่งที่สำคัญ เช่น ปัญหาการนำหลักสูตรไปใช้ สภาพการสอนที่เปลี่ยนไป สื่ออุปกรณ์การสอน การประเมินและผลสัมฤทธิ์การเรียนของนักเรียน

ในยุคสังคมข่าวสาร ความเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างรวดเร็ว การปรับตัว การพัฒนาตนเอง พึ่งตนเองของโรงเรียน ควรที่บุคลากรในโรงเรียนจะต้องตื่นตัวและปรับปรุงตัวเองให้พัฒนาโดยใช้หลักนิเทศพึ่งตนเองโดยบุคลากรภายในโรงเรียนเป็นหลัก

วิทยา บุญสม (2542 : 15) ได้สรุปถึงความจำเป็นในการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ ดังนี้

1. การนิเทศเป็นการส่งเสริมคุณภาพทางการเรียนการสอน
2. ครูได้รับการนิเทศเพื่อพัฒนาความเจริญทางการเรียนการสอนและทางวิชาการ
3. โรงเรียนต้องมีการนิเทศ เพราะ โครงการที่ประกอบด้วยข้อมูลจากการนิเทศจะสามารถช่วยในการจำแนกคุณภาพของครูและความต้องการที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน
4. การนิเทศสามารถกระตุ้นและนำทางความคิดใหม่ๆ ให้เกิดขึ้นกับครูภายในโรงเรียน
5. โรงเรียนมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอบรมครู โดยกระทำต่อเนื่องกันไป เพราะความก้าวหน้าทางวิทยาการเพิ่มพูนขึ้นเรื่อย ๆ
6. เพื่อเป็นการช่วยให้ครูได้เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษาโดยทั่วไป ปรัชญาของโรงเรียน วัตถุประสงค์เฉพาะของโรงเรียน เพื่อช่วยให้ครูดำเนินการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้น
7. เพื่อเป็นการเสริมขวัญและกำลังใจของคณะครูและก่อให้เกิดความรู้สึกลอดค้ำในการทำงานร่วมกัน

จากความสำคัญและความจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียนตามที่นักการศึกษาได้กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าการนิเทศภายในโรงเรียนมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากสภาพปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้ครูต้องพัฒนาตนเองอยู่เสมอและโรงเรียนจะต้องจัดกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนอย่างจริงจังในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน เพราะจำนวนศึกษานิเทศก์มีน้อยไม่สามารถนิเทศได้อย่างทั่วถึง การนิเทศภายในโรงเรียนจึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารและบุคลากรภายในโรงเรียน ซึ่งสามารถนิเทศกันเองภายในโรงเรียนได้ เพราะจะสามารถดำเนินการนิเทศได้ตรงกับสภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นอย่างมีประสิทธิภาพ

3. จุดมุ่งหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน

ในการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนจำเป็นต้องมีจุดมุ่งหมายในการดำเนินงาน เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูและสามารถมองเห็นแนวทางในการทำงานซึ่งจะส่งผลให้การนิเทศนั้นบรรลุเป้าหมาย ซึ่งนักการศึกษาได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการนิเทศภายในไว้ดังนี้

บันลือ พุกกะวันและวรรณพร ภิรมย์รัตน์ (2535 : 34) ได้แสดงทัศนะว่าจุดมุ่งหมายของการนิเทศภายในโรงเรียนมีดังนี้

1. เพื่อพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนให้มีความรู้ มีทักษะและเพิ่มความสามารถในการปฏิบัติงานและมีเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติงาน
2. เพื่อพัฒนาวิธีการปฏิบัติงาน โดยการนำหลักการนิเทศการศึกษาและกระบวนการนิเทศการศึกษามาใช้ในการบริหารงานโรงเรียนเพื่อให้งานการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
3. เพื่อประสานความสัมพันธ์อันดีในกลุ่มผู้ร่วมปฏิบัติงานและผู้ที่เกี่ยวข้อง
4. เพื่อสร้างขวัญกำลังใจ สร้างความมั่นใจ ความสบายใจ ความภาคภูมิใจในการปฏิบัติงานแก่บุคลากรในโรงเรียน
5. เพื่อติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนอย่างเป็นระบบตามเงื่อนไขหรือข้อตกลงที่ได้ร่วมกันวางแผนไว้ ตลอดจนการประสานงานและอำนวยความสะดวกอย่างสม่ำเสมอ

สุรศักดิ์ ปาเฮ (2545 : 26) ได้อธิบายว่าความมุ่งหมายการนิเทศภายในโรงเรียนว่าเป็นการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารกับครูในโรงเรียน ในการปรับปรุงแก้ไขพัฒนาการทำงานของครูให้มีประสิทธิภาพและส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียน และเมื่อมีการนิเทศภายในโรงเรียนจะต้องบรรลุผลดังต่อไปนี้

1. พัฒนาคคน เป็นการให้คำแนะนำช่วยเหลือ เมื่อนิเทศแล้วบุคลากรภายในโรงเรียนได้รับความรู้และมีความสามารถในการปฏิบัติงาน
2. พัฒนางาน เป็นการสร้างสรรค์วิธีการทำงานของบุคลากรในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
3. ประสานสัมพันธ์ เป็นการร่วมมือ สร้างความเข้าใจในการทำงานร่วมกัน
4. สร้างขวัญและกำลังใจ เป็นการสร้างความมั่นใจ ความสบายใจและมีกำลังใจในการทำงาน

จากแนวคิดที่กล่าวมานี้สรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายของการนิเทศภายในโรงเรียนซึ่งจัดขึ้นโดยบุคลากรภายในโรงเรียนนั้น มีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยเหลือ ประสานงานเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพ

การสอนของครู สร้างขวัญและกำลังใจให้มีการพัฒนาไปสู่เป้าหมายการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพร่วมกัน

4. หลักการนิเทศภายในโรงเรียน

ในการนิเทศการศึกษานั้นจะบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายหรือไม่นั้นจะต้องมีหลักในการดำเนินงาน ซึ่งนักการศึกษาได้เสนอหลักการนิเทศภายในโรงเรียน อาทิเช่น

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2538 : 8) ได้กล่าวถึงหลักการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ดังนี้

1. ต้องทำงานเป็นทีมและร้อยรัดกัน

2. ต้องทำงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ตั้งแต่ขั้นการสร้างระบบข้อมูลสารสนเทศ เพื่อการวางแผนการนิเทศ ระบบการวางแผนอย่างมียุทธศาสตร์ ระบบการจัดงานที่เน้นผลในการพัฒนาผู้บริหาร โรงเรียน ระบบการติดตามประเมินผลที่เน้นผลงาน และระบบการเผยแพร่ขยายผล

3. ต้องสอดคล้องกับความต้องการ ความจำเป็นในการพัฒนาของโรงเรียนและระดับพัฒนาการของโรงเรียน

4. เป้าหมายของการพัฒนา คือการไปช่วยกระตุ้น ส่งเสริมหรือสนับสนุนให้ผู้บริหารโรงเรียนสามารถสร้างระบบการนิเทศภายในโรงเรียนอย่างถาวร ที่ส่งผลให้ครูสามารถปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของตนเองให้ดียิ่งขึ้นอยู่เสมอและตรงตามความต้องการพัฒนาของนักเรียนด้วยเทคนิควิธีที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นได้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 52) ได้กำหนดหลักการสำคัญในการนิเทศภายในโรงเรียน เพื่อที่จะนำไปสู่ความสำเร็จได้ดังนี้

1. การนิเทศภายในโรงเรียนจะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องตามขั้นตอนกระบวนการนิเทศ

2. บุคลากรที่เป็นหลักสำคัญในการดำเนินการพัฒนาระบบการนิเทศภายในโรงเรียน คือ ผู้บริหาร โรงเรียนและจะต้องดำเนินการ โดยเปิดโอกาสให้คณะครูในโรงเรียน มีส่วนร่วมในการดำเนินการ

3. การนิเทศภายในโรงเรียนจะต้องสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาของครู ของโรงเรียน และสอดคล้องกับระดับพัฒนาการของครู

4. เป้าหมายสำคัญของการนิเทศ คือ การส่งเสริมสนับสนุนหรือให้ความช่วยเหลือครูในโรงเรียนให้ประสบผลสำเร็จ ในการปฏิบัติภารกิจหลักคือ การสอน หรือการสร้างเสริม

พัฒนาการของนักเรียนทุกด้านให้เต็มตามวัยและเต็มศักยภาพ โดยมีหลักสูตรเป็นกรอบกำกับในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

จากหลักการนิเทศภายใน โรงเรียน ที่กล่าวมาข้างต้น พอสรุปได้ว่า หลักการนิเทศภายใน โรงเรียนเป็นการทำงานร่วมกันของบุคลากรในโรงเรียน โดยมีการทำงานอย่างเป็นระบบมีขั้นตอน มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน มีบรรยากาศแห่งความร่วมมือ ยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ปฏิบัติงานร่วมกันอย่างมีความสุข ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

5. กิจกรรมการนิเทศภายใน

นักวิชาการได้เสนอแนะกิจกรรมการนิเทศภายในไว้ดังนี้

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์.2546 : 86-97 อ้างอิงจาก แฮร์ริส (Harris) ได้สรุปกิจกรรมสำหรับการนิเทศการศึกษาไว้ 23 กิจกรรม ดังนี้

1. การบรรยาย เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมในการถ่ายทอดความรู้ในการพัฒนาครู เช่น การอบรม สัมมนา การประชาสัมพันธ์กับชุมชนและการปฐมนิเทศงานของครูแต่มีข้อเสีย คือ การบรรยายขาดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้บรรยายกับผู้ฟัง จึงทำให้ผู้ฟังได้รับประสบการณ์จากกิจกรรมนี้ในเกณฑ์ต่ำ

2. การบรรยายโดยใช้โสตทัศนูปกรณ์ เช่น สไลด์ แผ่นใส ภาพ แผนภูมิ ทำให้ผู้ฟังเกิดประสบการณ์ในเกณฑ์ที่สูงกว่าการบรรยายโดยทั่วไป

3. การประชุมสัมมนา เป็นกิจกรรมที่ให้สมาชิกหลายคนที่ปฏิสัมพันธ์กันและแสดงความคิดเห็นในเรื่องที่กำหนด ซึ่งถ้าให้ได้ผลมากควรจัดให้ในกลุ่มย่อย ในรูปของการอภิปรายกลุ่มย่อย การระดมสมอง ขณะเดียวกันผู้ฟังก็มีส่วนร่วมโดยการซักถาม

4. การดูภาพยนตร์หรือโทรทัศน์ ใช้ประกอบในการเสนอรายงานในการอบรม ซึ่งจะมีลักษณะคล้ายกับการบรรยายโดยใช้สื่อประกอบ ถ้าจะให้ได้ผลดีควรจัดให้กับสมาชิกกลุ่มย่อย หรือ รายบุคคลและจัดให้มีการสังเกตและวิเคราะห์สิ่งที่ดูนั้น

5. การฟังเทป วิทยุหรือเครื่องบันทึกเสียง เป็นกิจกรรมที่ใช้เครื่องบันทึกเสียงช่วยในการเสนอความคิด แนวคิดแก่บุคคลหรือกลุ่มคน เพื่อสร้างความเข้าใจและพัฒนาทักษะต่าง ๆ การบันทึกเสียงต้องสัมพันธ์กับกิจกรรมทางานนิเทศ เช่น การประชุมกลุ่ม การเขียนยาโดยกลุ่ม การแสดงบทบาทสมมติ การฝึกปฏิบัติจริง เป็นต้น

6. การจัดนิทรรศการ อุปกรณ์และสื่อต่างๆ กิจกรรมนี้ช่วยในการพัฒนาบุคลากรภายในหน่วยงานและการปรับปรุงงานด้านอุปกรณ์การจัดนิทรรศการ มักจะจัดในรูปของนิทรรศการ

ของหน่วยงานทางด้านวิชาชีพ การจัดนิทรรศการจะเกิดผลดี ถ้ามีกิจกรรมอื่นเสริมด้วย เพื่อให้ผู้ชมมีส่วนร่วมในกิจกรรมเกี่ยวกับนิทรรศการนั้นๆ

7. การสังเกตการสอนในชั้นเรียน เป็นกิจกรรมการสังเกตการสอน เพื่อวิเคราะห์การสอนของครู เทคนิคนี้คล้ายกับการดูการสาธิต การเยี่ยมชมชั้นเรียน ยกเว้นการสังเกตการสอนเป็นไปอย่างเข้มข้นมาก เพราะการสังเกตการสอนในเบื้องต้นนั้น มีจุดมุ่งหมายเพื่อวัดและประเมินผล ซึ่งจะทำให้ศึกษานิเทศก์ทราบปัญหาของครูและสิ่งที่ดีที่เกิดขึ้น ทำให้สามารถตัดสินใจในการจัดการอบรมและปรับปรุงหลักสูตรได้

8. การสาธิต เป็นกิจกรรมที่จัดเตรียมเหตุการณ์ต่างๆ ตามลำดับแล้วสาธิตแก่ผู้ชม การสาธิตได้เตรียมสิ่งต่างๆ เพื่อให้สมจริงที่สุดแต่ยังมีข้อจำกัดหลายอย่างคือขาดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สาธิตและผู้ชม ซึ่งถ้าแก้ปัญหาโดยการจัดกลุ่มให้เล็กลงก็จะทำให้ไม่คุ้มกับค่าใช้จ่ายและถ้าจัดกลุ่มใหญ่ก็จะทำให้ผู้ชมบางคนไม่เห็นและไม่ได้ยิน

9. การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นกิจกรรมระหว่างคนสองคนที่จะเก็บรายละเอียดการเลือกคนเข้าทำงาน การสื่อสารกับชุมชนและเก็บข้อมูลการวัดผล โดยมีการกำหนดคำถามต่างๆ ล่วงหน้า และกำหนดเวลาในการสัมภาษณ์ เพื่อให้ครอบคลุมคำถาม เหมาะสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนตัวของผู้รับการสัมภาษณ์ การรวบรวมแนวคิดเห็น คำอธิบายเกี่ยวกับการสอนและทัศนคติ

10. การสัมภาษณ์เฉพาะจุด ทำให้ทราบถึงความรู้สึก ความต้องการของผู้อื่นแล้ววิเคราะห์ทำให้เกิดความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีต่อกันได้

11. การสัมภาษณ์ทางอ้อม จุดมุ่งหมายของกิจกรรมนี้คือ ให้ครูเล่าถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ โดยผู้นิเทศเป็นผู้ฟังถึงปัญหาของเขา ให้ผู้ที่มีปัญหาอภิปรายสิ่งต่างๆ ในทัศนะของเขาเองรวมทั้งการแสดงความคิดเห็น ความรู้สึกต่อสิ่งนั้นๆ กิจกรรมนี้จะเกิดผลดีหากครูและศึกษานิเทศก์มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน จะก่อให้เกิดความเข้าใจที่ดีต่อกัน

12. การอภิปราย เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้ร่วมกิจกรรมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง อาจจัดได้ทั้งลักษณะที่เป็นกลุ่มใหญ่และย่อย

13. การอ่าน เป็นกิจกรรมการพัฒนาบุคลากรใช้เอกสาร หนังสือ

14. การระดมสมอง เป็นกิจกรรมกลุ่มเพื่อให้แนวคิด ทางเลือก ข้อเสนอแนะต่าง ๆ เกี่ยวกับหัวข้อหรือสิ่งที่กำหนดให้ได้จำนวนมากที่สุด ในช่วงเวลาที่สั้นที่สุด สมาชิกจะมีอิสระในการแสดงความคิดเห็นต่อหัวข้อที่กำหนด โดยไม่สามารถอภิปราย วิพากษ์วิจารณ์ หรือวิเคราะห์

15. การวิเคราะห์และคาดคะเน ปัจจุบันกิจกรรมนี้มีความสำคัญสำหรับศึกษานิเทศก์มากกว่าแต่ก่อน เนื่องจากความต้องการวัดผลที่เป็นระบบเกี่ยวกับโครงการพิเศษต่าง ๆ และ

ความต้องการคำอธิบายในด้านการศึกษา การวิจัยเชิงปฏิบัติการที่มีมาในช่วงสิบๆ ปี จะให้ข้อมูลแก่ศึกษานิเทศก์ในการกระตุ้นและแนะนำครู ผู้บริหารและผู้วางนโยบายในการศึกษา ในการตีความผลของการทดสอบ และในการสังเกตการสอนในชั้นเรียนนั้นศึกษานิเทศก์ต้องสามารถวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ

16. การบันทึกวีดีโอเทปและการถ่ายภาพ โดยการบันทึกเหตุการณ์ต่างๆ ไว้โดยวีดีโอ ซึ่งสามารถฉายซ้ำ ถัด และนำมาใช้ใหม่ เป็นประโยชน์ในการพัฒนาหลักสูตร การวัดผลการพัฒนาบุคลากรและการประชาสัมพันธ์

17. การใช้เครื่องมือทดสอบ เช่น ข้อสอบ ข้อสอบถามที่ให้มีคำตอบอัตราส่วนประมาณค่า เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล

18. การประชุม 6-6 เป็นกิจกรรมกลุ่มย่อยที่เข้ากลุ่ม เพื่ออภิปรายเกี่ยวกับเรื่องที่กำหนดให้ ลักษณะของการอภิปรายอยู่ในลักษณะของการพูดเพิ่มพูนในเวลาที่กำหนดให้เป็น การแสดงความคิดเห็นที่ยึดเอาหัวข้อที่กำหนดให้เป็นหลัก

19. ทักษะศึกษา การไปทัศนศึกษานอกโรงเรียนจัดขึ้น เพื่อให้ครูเห็นการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนอื่นๆ เป็นเพียงการดูบรรยากาศโดยทั่วไป

20. การเยี่ยมชม เยี่ยม ส่วนมากเป็นกิจกรรมเดี่ยวที่ครูคนหนึ่งไปเยี่ยมชั้นครูอีกคนหนึ่ง การเยี่ยมชมชั้นเรียนต่างไปจากการสาธิตคือมีการเตรียมการน้อยกว่า จึงสามารถเห็นสิ่งที่ป็นจริงมากที่สุด

21. การแสดงบทบาทสมมติ ทำให้บุคคลสามารถเชื่อมโยงการพูดและการแสดงผู้ร่วมแสดงจะได้รับอนุญาตให้แต่งบทสนทนา อารมณ์ ท่าทางต่างๆ เอง และการแสดงออกถึงปัญหาต่างๆ ที่ต้องการแสดงออก เมื่อจบควรมีการวิเคราะห์วิจารณ์บทบาทเหล่านั้น

22. การเขียน เพื่อสื่อสารกับโรงเรียน หรือผู้รับการนิเทศในรูปของเอกสาร คู่มือ บันทึก รายงาน ข่าว ผู้เขียนจะต้องมีความสามารถในการสื่อสารความคิด ความรู้สึกของตนเองให้ผู้อื่นทราบ เพื่อให้เกิดความเข้าใจกัน

23. การฝึกปฏิบัติจริง เป็นกิจกรรมเดี่ยวหรือกลุ่มย่อยที่เน้น การกระทำมากกว่าการพูด เพื่อให้ฝึกปฏิบัติในการปรับปรุงหรือแก้ไขปัญหาต่างๆ โดยให้ครูมีทักษะนั้นๆ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543 : 229-230) ได้กล่าวเสนอแนะให้สถานศึกษาใช้เทคนิควิธีนิเทศการศึกษา ดังต่อไปนี้

1. การเชิญวิทยากรจากภายนอกมาให้ความรู้ ซึ่งสามารถจัดเป็นการบรรยายที่เน้นการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจของวิทยากรไปสู่ครูอาจารย์ การให้ความรู้ของวิทยากรสามารถทำได้หลายวิธี ได้แก่

1.1 การบรรยายโดยวิทยากรคนเดียวมาบรรยายโดยมีครูอาจารย์เป็นผู้รับฟัง การเชิญวิทยากรที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิได้รับการยอมรับและให้ความสนใจจากครูอาจารย์มาก ซึ่งอาจจะจัดเป็นกลุ่มใหญ่หรือเล็กก็ได้ เป็นกิจกรรมที่สามารถจัดได้โดยสะดวกและเปลืองค่าใช้จ่ายน้อย

1.2 การบรรยายโดยวิทยากรหลายคน วิทยากรจะมาเป็นทีม แต่ละคนจะมีความเชี่ยวชาญในเรื่องของตน การบรรยายโดยวิทยากรหลายคนช่วยให้การบรรยายน่าสนใจและสามารถช่วยกันพูดช่วยกันเสริม ลักษณะนี้คล้ายกับการสัมมนาหรือจัดซิมโพเซียม มีการอภิปรายประกอบด้วย

1.3 การบรรยายโดยใช้วัสดุอุปกรณ์ เป็นการบรรยายโดยใช้สื่อการสอนช่วย เช่น แผ่นใส สไลด์ แผนภูมิ ประกอบการบรรยาย สื่อการสอนเป็นสิ่งเร้าที่น่าสนใจ และทำให้ผู้รับ การนิเทศมีความเข้าใจในเรื่องที่บรรยายได้มากขึ้น

2. การเชิญสถานประกอบการ โรงงานอุตสาหกรรมและบริษัท ห้างร้านมาสาธิตอุปกรณ์ เครื่องมือต่างๆ ในการเรียนการสอนปัจจุบัน โดยเฉพาะด้านวิชาชีพ การอาชีวศึกษาต้องการวัสดุและ อุปกรณ์ในการฝึกมาก การสาธิตจึงเป็นเทคนิควิธีที่ให้ความรู้ที่มุ่งให้ผู้นิเทศได้เห็นการดำเนินการ กระบวนการทำงานของอุปกรณ์และเครื่องมือที่คล้ายกับสถานการณ์จริงแต่ควรจะเป็นกลุ่มขนาดเล็กและใช้วิธีการอื่นควบคู่กันไป

3. การไปศึกษาดูงานตามหน่วยงาน เช่น สถานศึกษา สถานประกอบการและโรงงาน อุตสาหกรรม การออกภาคสนาม (field trip) นี้เป็นเทคนิควิธีที่ต้องเดินทางออกจากสถานศึกษาไป ยังแหล่งอื่น เพื่อศึกษาดูงานในด้านที่สัมพันธ์กับงานครู อาจารย์ เช่น การเยี่ยมชมสถานศึกษาอื่น การเยี่ยมชมสถานประกอบการและโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งหน่วยงานอื่นจะพาชมสถานที่ สาธิต อุปกรณ์ เครื่องมือ ชี้แจง บรรยาย หรือจัดฉายแผ่นใส ประกอบการบรรยายและแต่ละหน่วยงานนั้น จะนำเสนอให้ชม การไปทัศนศึกษาดูงานเป็นที่นิยมของครูอาจารย์เพราะเป็นประสบการณ์ตรงและ ได้พักผ่อนจากการเดินทาง

กิจกรรมการนิเทศภายใน เป็นการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของลักษณะงาน การนิเทศ สิ่งสำคัญของผลจากการจัดกิจกรรมก็คือการเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้รับการนิเทศ ในการเลือกกิจกรรมเพื่อการนิเทศ ควรจะคำนึงถึงจุดมุ่งหมายของกิจกรรมนั้น ผู้นิเทศสามารถที่จะ เลือกใช้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการนิเทศ

6. กระบวนการนิเทศภายใน

กระบวนการนิเทศภายในเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญยิ่ง ที่ผู้นิเทศจะต้องกำหนดขั้นตอนการ นิเทศ เพื่อช่วยให้งานนิเทศภายในประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ กระบวนการ

ในการนิเทศ หมายถึง แผนของการนิเทศที่จัดลำดับขั้นตอนในการดำเนินการอย่างเป็นระเบียบและเป็นแบบแผนที่ดี มีลำดับขั้นตอนในการดำเนินการอย่างชัดเจนและต่อเนื่อง ตลอดจนมีเหตุผลและความเป็นไป การนิเทศภายใน เป็นกิจกรรมที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับผู้บริหาร โรงเรียนในการที่จะสร้างความร่วมมือร่วมใจของบุคลากรในโรงเรียนให้เกิดการพัฒนาตนเอง ในการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพต้องอาศัยกระบวนการนิเทศภายใน โรงเรียน โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ซึ่งมีนักการศึกษาหลายท่านได้เสนอรูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียน อาทิเช่น

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2530 : 13-14) เสนอแนะกระบวนการปฏิบัติงานนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. วางแผนการนิเทศ ผู้นิเทศ ผู้รับการนิเทศและผู้บริหารประชุมปรึกษาหารือสรุปถึงปัญหาและความต้องการที่จำเป็น วางแผนการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการนิเทศที่จะจัดขึ้นในโรงเรียน
2. ให้ความรู้ในสิ่งที่ต้องทำ เป็นการให้ความรู้ความเข้าใจสิ่งที่จะดำเนินการว่าจะต้องอาศัยความรู้ความสามารถอย่างไรบ้าง

3. การปฏิบัติงาน ประกอบด้วยงาน 3 ลักษณะคือ

3.1 การปฏิบัติงานของผู้รับการนิเทศ เป็นขั้นที่ผู้นิเทศลงมือปฏิบัติงานตามความรู้ความสามารถ

3.2 การปฏิบัติงานของผู้ให้การนิเทศ ในขั้นนี้ผู้ให้การนิเทศจะนิเทศและควบคุมคุณภาพให้งานสำเร็จทันตามกำหนดเวลาและมีคุณภาพ

3.3 การปฏิบัติงานของผู้สนับสนุนงานนิเทศ ผู้บริหารจะให้บริการสนับสนุนในเรื่องวัสดุ อุปกรณ์ ตลอดจนเครื่องใช้ต่างๆ ที่ช่วยให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างได้ผล

4. การสร้างขวัญ ขั้นของการเสริมแรงของผู้บริหาร เพื่อให้ผู้รับการนิเทศมีความมั่นใจและบังเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ขั้นนี้อาจจะดำเนินพร้อมๆ กันขณะที่ผู้รับการนิเทศกำลังปฏิบัติงานหรือการปฏิบัติงานได้เสร็จสิ้นลงไปแล้ว

5. ประเมินผลกระบวนการดำเนินการ ขั้นนี้ผู้นิเทศทำการประเมินผลการดำเนินการที่ผ่านไปแล้วว่าเป็นอย่างไร

กิติมา ปรีดีดิลก (2532 : 227) ได้สรุปแนวคิดของแฮริส (Harris) เกี่ยวกับขั้นตอนของกระบวนการนิเทศการศึกษา ไว้ดังนี้

1. ขั้นการวางแผน (planning) ได้แก่ การคิดการตั้งวัตถุประสงค์ การคาดการณ์ไว้ล่วงหน้า การกำหนดตารางงาน การค้นหาวิธีปฏิบัติงานและการวางโปรแกรมงาน

2. **ขั้นการจัดโครงการ (organizing)** ได้แก่ การตั้งเกณฑ์มาตรฐานการรวบรวมทรัพยากร ที่มีอยู่ วัสดุอุปกรณ์ ความสัมพันธ์แต่ละขั้น การมอบหมายงาน การประสานงาน การกระจายอำนาจ ตามหน้าที่ โครงสร้างขององค์กรและการพัฒนานโยบาย

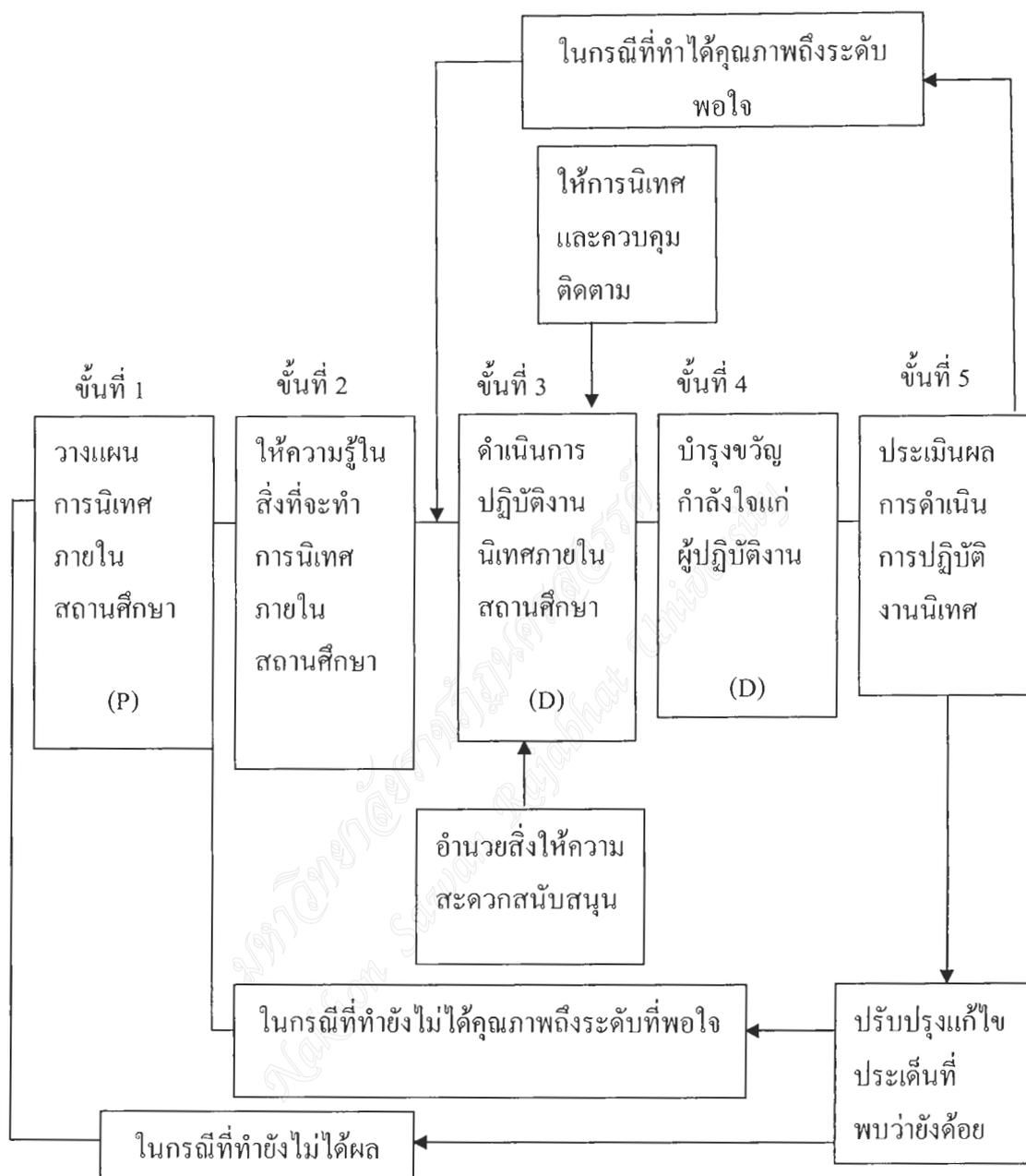
3. **ขั้นการนำเข้าสู่การปฏิบัติ (leading)** ได้แก่ การตัดสินใจ การเลือกสรรบุคคล การเร้า การจูงใจให้มีกำลังคิดริเริ่มอะไรใหม่ๆ การสาธิต การจูงใจและให้คำแนะนำ การสื่อสาร การกระตุ้นส่งเสริมกำลังใจ การแนะนำนวัตกรรมใหม่ๆ และให้ความสะดวกในการทำงาน

4. **ขั้นการควบคุม (controlling)** ได้แก่ การสั่งการ การให้รางวัล การลงโทษ การให้โอกาส การตำหนิ การไล่ออกและการบังคับให้กระทำตาม

5. **ขั้นประเมินผล (appraising)** ได้แก่ การตัดสินใจการปฏิบัติงาน การวิจัยและการวัดผล การปฏิบัติงาน กิจกรรมที่สำคัญ คือ พิจารณาผลงานในเชิงปฏิบัติว่าได้ผลมากน้อยเพียงใด และ วัดผลด้วยการประเมินอย่างมีแบบแผน มีความเที่ยงตรง ทั้งนี้ควรจะมีการวิจัยด้วย

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 54) ได้เสนอกระบวนการ นิเทศภายในโรงเรียน 5 ขั้นตอนคือ 1) การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนา 2) วิเคราะห์ จุดเด่น จุดด้อย เพื่อกำหนดจุดที่จะพัฒนา 3) การหาแนวทางเลือกในการพัฒนา 4) การลงมือ ปฏิบัติ 5) การติดตามประเมินและปรับปรุงแก้ไข

ซุมส์คัลล์ อินทร์รักษ์ (2546 :224-227) ได้แสดงทัศนะว่า กระบวนการบริหารและ การนิเทศภายในสถานศึกษาโดยทั่วไปยึดแนวปฏิบัติตามกระบวนการ posdcorb คือการวางแผน (p) การจัดองค์กร (o) การจัดทีมงานหรือผู้รับผิดชอบ (s) การอำนวยความสะดวก (d) การประสานงาน (co) การรายงาน (r) และการกำหนดงบประมาณ (b) เมื่อทำการนิเทศภายในสถานศึกษาควบคู่ไปกับการ บริหารนั้นจึงควรใช้แนวปฏิบัติตามกระบวนการ pidre ซึ่งมี 5 ขั้นตอนดังแสดงในภาพประกอบ

ภาพที่ 2.1 แสดงกระบวนการบริหารและกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษา

ที่มา : ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2546 : 224)

จากภาพแสดงให้เห็นว่าการนิเทศจะประสบความสำเร็จได้จำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบต่อเนื่องกันดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นวางแผนการนิเทศ เป็นขั้นที่ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศได้ประชุมชี้แจงทำความเข้าใจร่วมกันในเรื่องที่จะนิเทศ ศักยภาพของการปฏิบัติงานทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ ปัญหาและความต้องการของบุคลากรที่เกี่ยวข้องหรืองานที่จะปฏิบัติโดยอาศัยการสังเกต รวบรวมข้อมูล การสัมภาษณ์ การรายงานและการวิจัยที่ปรากฏผลไว้หรือการศึกษาเพิ่มเติม เพื่อนำผลเหล่านี้มากำหนดทางเลือกลงแผนต่อไป

ในขั้นตอนนี้จะเป็นการเตรียมการในด้านข้อมูลต่างๆ ที่จะนำไปปฏิบัติการวางแผน เช่น ข้อมูลจำนวนนักเรียน ทรัพยากรการบริหาร งบประมาณ อุปกรณ์ เครื่องมือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ฯลฯ แล้วจัดดำเนินการวางแผน โครงการจัดกิจกรรม กำหนดเป็นแผนปฏิบัติการ พร้อมทั้งจะนำไปประสานงานกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องตามระยะเวลาที่กำหนดไว้

ขั้นที่ 2 ขั้นให้ความรู้ในสิ่งที่ทำ เป็นขั้นการประชาสัมพันธ์ให้มีความรู้ ความเข้าใจให้ทราบแผนงาน โครงการและกิจกรรมที่กำหนดไว้และให้บุคลากรทุกคนได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบ ดำเนินการขั้นตอนของกิจกรรมนั้น ๆ อาจดำเนินการโดยจัดทำเป็นคู่มือปฏิบัติงาน จัดประชุมชี้แจง จัดข้อเสนเทศ ในขั้นตอนนี้จำเป็นต้องทำอย่างยิ่งสำหรับงานนิเทศที่จัดขึ้นใหม่หรืองานที่ปฏิบัติแล้วยังไม่ได้ผลเป็นที่พอใจ จึงจำเป็นต้องทำการทบทวนขั้นตอนการปฏิบัติ ให้ความรู้ที่ถูกต้องและนำไปสู่ขั้นตอนต่อไป

ขั้นที่ 3 ขั้นดำเนินการปฏิบัติงานนิเทศภายใน เป็นการนำแผนปฏิบัติการมาใช้ ผู้รับการนิเทศปฏิบัติตามกระบวนการของกิจกรรม ผู้ให้การนิเทศคอยควบคุมคุณภาพให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ จัดบริการให้สิ่งสนับสนุน จัดอุปกรณ์ เครื่องมือหรือสื่อที่มีประสิทธิภาพ อำนวยความสะดวกอื่นๆ และมีการติดตามผลการปฏิบัติงานเพื่อหาแนวทางปรับปรุงแก้ไข ได้ทันท่วงทีและต่อเนื่อง ผู้บริหารหรือผู้นิเทศ จึงต้องเป็นผู้คอยให้คำปรึกษาหารือ เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น

ขั้นที่ 4 ขั้นบำรุงขวัญให้กำลังใจ เป็นการเสริมแรง เพื่อให้ผู้รับการนิเทศมีความมั่นใจ และสร้างความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารหรือผู้นิเทศต้องคอยกระตุ้นสนับสนุน ส่งเสริม และถ้าผิดพลาดก็ต้องคอยแนะนำ ปรับปรุง แก้ไข พร้อมทั้งให้การเสริมแรงทันที เพื่อไม่ให้ผู้รับการนิเทศมีความรู้สึกเสียกำลังใจ การดำเนินการในขั้นนี้สามารถดำเนินการไปพร้อม ๆ กับขั้นปฏิบัติงานก็ได้และควรกระทำหลังการปฏิบัติงานเสร็จสิ้นแล้ว ซึ่งเป็นการแสดงถึงความจำเป็นตามเป้าหมายและเชื่อมโยงในขั้นต่อไป

ขั้นที่ 5 ขั้นประเมินผลการดำเนินการปฏิบัติงานนิเทศ ทั้งผู้บริหารและผู้รับการนิเทศ ร่วมกันประเมินผลงาน ผลการปฏิบัติงานตามแผนโครงการ กิจกรรม ประเมินผลผลิตว่าได้ผลเป็นอย่างไร การดำเนินงานที่ผ่านมา มีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้าง มีข้อเสนอแนะอย่างไรบ้าง ดังนั้นการประเมินผลจะทำให้ทราบว่า ควรดำเนินการอย่างไรในขั้นต่อไป ซึ่งกระบวนการดังกล่าวจะมีลักษณะครบวงจร คือ ให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อให้สามารถนิเทศได้อย่างต่อเนื่อง ดังนี้

5.1 ถ้าในกรณีที่ได้ผลหรือคุณภาพถึงระดับที่น่าพอใจ ก็ควรดำเนินการต่อไป โดยเริ่มต้นในขั้นที่ 3 ได้อย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารหรือผู้นิเทศเพียงแต่คอยควบคุม ติดตาม ให้บริการ อำนวยความสะดวกแก่ผู้รับการนิเทศและส่งเสริมให้กำลังใจ มีการประเมินผล พัฒนาให้ได้ผลยิ่งขึ้นต่อไป

5.2 ถ้าในกรณีทำยังไม่ได้คุณภาพถึงระดับที่น่าพอใจ ผู้บริหารหรือผู้นิเทศอาจต้อง ทบทวน ดำเนินการในขั้นที่สองใหม่ คือ ประชุมชี้แจง ปรีกษาหารือ ทำความเข้าใจและอาจ ดำเนินการพัฒนาความรู้แก่บุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานได้ อาจจำเป็นต้องใช้เทคนิควิธี เพื่อพัฒนาบุคลากรหรือพัฒนางาน เช่น การฝึกอบรม การสัมมนา การศึกษาต่อ การจัดกลุ่ม สัมพันธ์ การจัดกลุ่มพัฒนาคุณภาพ แล้วจึงดำเนินการปฏิบัติงานในขั้นที่สามต่อไป

5.3 ถ้าในกรณีทำยังไม่ได้ผลหรือมีความล้มเหลว ไม่สำเร็จหรือบรรลุตามเป้าหมาย จะต้องย้อนกลับไปสู่ขั้นที่หนึ่งใหม่อีกครั้งหนึ่ง ซึ่งต้องดำเนินการวางแผนทบทวนการจัด ดำเนินการเตรียมทำแผนใหม่ อาจปรับเปลี่ยนโครงการ หรือกิจกรรมให้เหมาะสมยิ่งขึ้นแล้ว ดำเนินการขั้นต่อไปตามกระบวนการ

จากแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการนิเทศภายใน โรงเรียนดังที่ได้กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่า แนวคิดของนักศึกษามีแนวคิดสอดคล้องกันเป็นส่วนใหญ่ ในเรื่องการศึกษาข้อมูลการวางแผน การปฏิบัติงานและการประเมินผลงาน ซึ่งเป็นกระบวนการที่เป็นวิทยาศาสตร์ ผู้บริหารโรงเรียนใน ฐานะผู้นิเทศ จำเป็นต้องรอบรู้ในเรื่องของเทคนิคและวิธีการนิเทศภายใน โรงเรียนด้วย เพื่อจะได้ ร่วมมือกันแก้ไขและปรับปรุงพัฒนากระบวนการเรียนการสอนหรือการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

7. กระบวนการนิเทศงานวิชาการในโรงเรียน

การนิเทศงานวิชาการภายใน โรงเรียนก็นับว่ามีความสำคัญและมีกระบวนการ ในการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งมีนักการศึกษาได้แสดงทัศนะไว้หลายท่าน ดังนี้

หน่วยศึกษานิเทศก์ , กรมสามัญศึกษา (2539 : 63) กล่าวว่า การดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน ได้พัฒนาจากทฤษฎีการนิเทศการศึกษา และจากผลการปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียน ซึ่งเป็นกระบวนการต่อเนื่องกัน มี 5 ขั้นตอน คือ

- ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการนิเทศ
- ขั้นที่ 2 ขั้นวางแผนการนิเทศ
- ขั้นที่ 3 ขั้นปฏิบัติตามแผนการนิเทศ
- ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผลการนิเทศ
- ขั้นที่ 5 ขั้นปรับปรุงแก้ไขวิธีการนิเทศ

ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินงานตามรายละเอียดในแผนภาพข้างล่าง

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
Nakhon Sawan Rajabhat University

สุรศักดิ์ ปาเฮ (2545 : 29) ได้แสดงทัศนะว่ากระบวนการนิเทศภายใน โรงเรียนสู่การปฏิรูปการเรียนรู้ มีกระบวนการ โดยสรุปดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ

- 1.1 ผู้บริหารแต่งตั้งคณะทำงานนิเทศภายใน โรงเรียน
- 1.2 ร่วมศึกษา วิเคราะห์รายละเอียดต่างๆ ที่เป็นยุทธศาสตร์สำคัญของการปฏิรูปการเรียนรู้
- 1.3 ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนร่วม (stakeholders) เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การทำงานร่วมกัน

1.4 จัดเตรียมความพร้อม ด้านวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือสำหรับการนิเทศ

1.5 สร้างความรู้ ความเข้าใจให้ครูอาจารย์และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

2. ขั้นดำเนินการนิเทศภายใน อาจกำหนดได้ใน 2 ลักษณะใหญ่ ๆ ดังนี้

2.1 การนิเทศภายในเป็นกลุ่ม สามารถดำเนินการได้หลากหลายวิธี เช่น

2.1.1 การประชุมชี้แจงให้ทราบถึงความเคลื่อนไหวของการปฏิรูปการศึกษา

2.1.2 การประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับเทคนิคนวัตกรรมการสอนใหม่ๆ

2.1.3 การจัดอบรมเพื่อพัฒนาวิชาชีพครูให้ก้าวหน้า

2.1.4 การร่วมสัมมนาลักษณะสมาคมเครือข่ายวิชาชีพ

2.1.5 การเยี่ยมสถานศึกษา / ครูต้นแบบแห่งอื่นๆ

2.2 การนิเทศเป็นรายบุคคล สามารถทำได้หลายวิธีเช่นเดียวกัน เช่น

2.2.1 การตรวจบันทึกการสอน เป็นการเตรียมความพร้อมก่อนสอนทุกครั้ง

2.2.2 การเยี่ยมชั้นเรียน สร้างขวัญกำลังใจแก่ผู้สอนในโรงเรียน

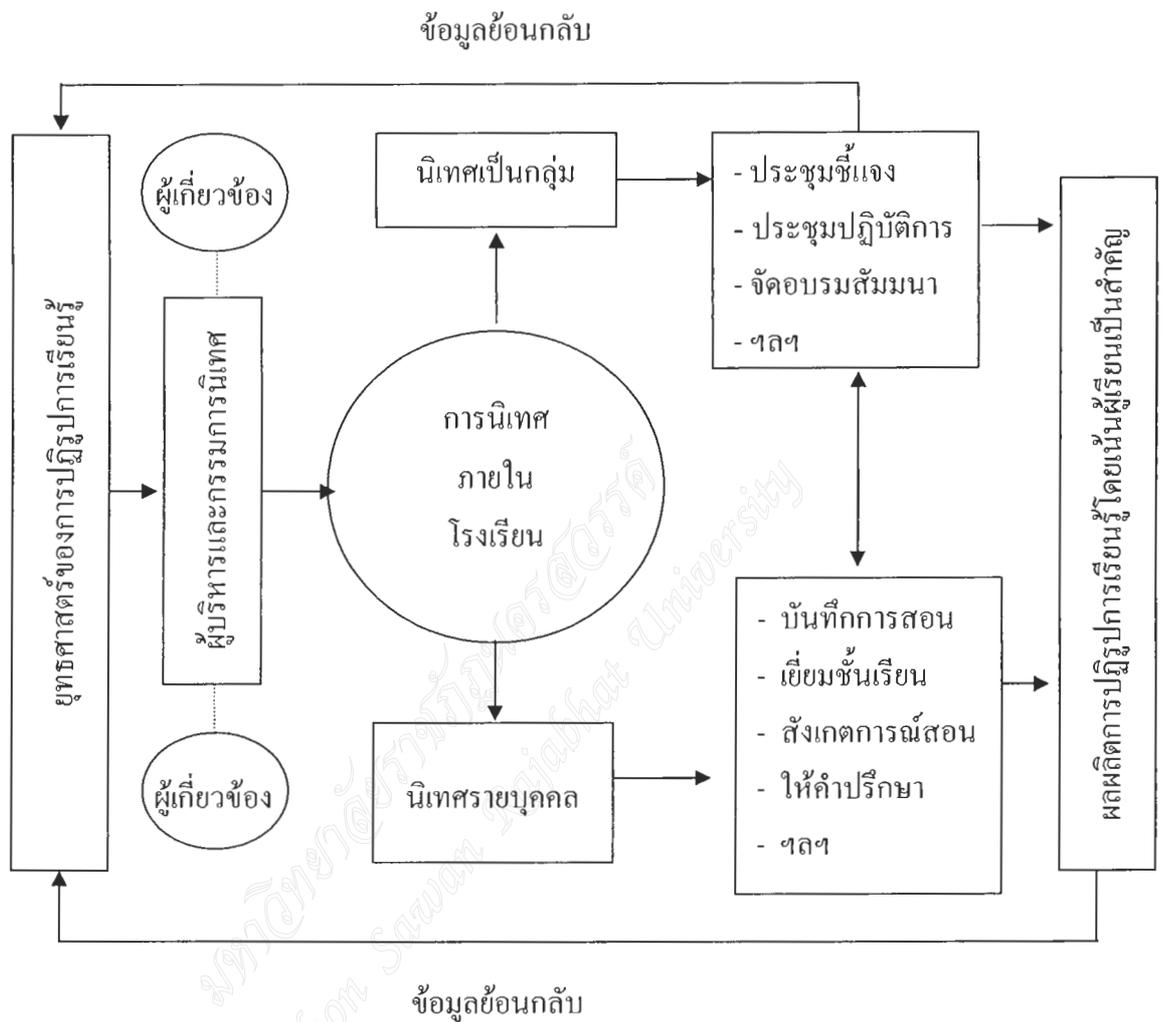
2.2.3 การสังเกตการณ์สอน

2.2.4 การให้คำปรึกษา

3. ขั้นประเมินผล/สรุปผล

เป็นการประเมินและสรุปผลการดำเนินงานนิเทศภายใน โรงเรียน จากการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้ตามกรอบการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ครูอาจารย์นำไปจัดประสบการณ์หรือกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การประเมินผลอาจทำได้หลายวิธี เช่น การประเมินโครงการ การวิเคราะห์ การวิจัย ฯลฯ เพื่อนำผลสรุปที่ได้ไปปรับปรุงและพัฒนางานการนิเทศภายในโรงเรียนในโอกาสต่อไป

กระบวนการนิเทศภายใน โรงเรียนที่ได้กล่าวมา สามารถแสดงเป็น model ตามกระบวนการนิเทศภายใน โรงเรียนสู่การปฏิรูปการเรียนรู้ ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2.3 แสดง model กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนกับการปฏิรูปการเรียนรู้
ที่มา : สุรศักดิ์ ปาเฮ (2545 : 29)

จากที่กล่าวมาจึงสรุปได้ว่ากระบวนการนิเทศภายในควรประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้
ขั้นเตรียมการนิเทศ ขั้นวางแผนการนิเทศ ขั้นปฏิบัติตามแผนการนิเทศ ขั้นประเมินผลการนิเทศ
และขั้นปรับปรุงแก้ไขวิธีการนิเทศ

8. การนิเทศภายในโรงเรียนด้านวิชาการ

การนิเทศภายในโรงเรียนด้านวิชาการถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้การบริหารการศึกษาไปสู่เป้าหมายในการจัดการศึกษาได้เป็นอย่างดี ซึ่งมีนักการศึกษาได้กล่าวไว้มากมายดังต่อไปนี้

ปรีชา คัมภีร์ปกรณ (2543 : 159) กล่าวว่า งานวิชาการไม่ว่าเป็นโรงเรียนประถมศึกษา หรือมัธยมศึกษา คือการจัดการเรียนการสอนซึ่งเป็นภารกิจหลักของโรงเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534 : 5) กล่าวว่า งานวิชาการเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตร ไปใช้ให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและผลที่ได้คือตัวนักเรียนมีคุณภาพ ได้มาตรฐาน มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

วิโรจน์ ศรีโกศา (2536 : 393) กล่าวว่า งานวิชาการหมายถึง การบริหารกิจการทุกชนิดในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลตามเป้าหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ

งานวิชาการเป็นงานหลักที่สำคัญมากที่สุดในโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องใช้เวลาในการบริหารวิชาการมากกว่างานด้านอื่นๆ ของโรงเรียน เพราะงานวิชาการเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพและประสิทธิภาพตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เพื่อให้งานวิชาการดำเนินไปด้วยดีจึงต้องอาศัยการนิเทศการศึกษามาช่วย

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายุทธยานี (2549 :26-27) กล่าวถึงความจำเป็นของการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน ดังนี้

1. โรงเรียนเป็นหน่วยงานปฏิบัติการที่มีผลโดยตรงต่อคุณภาพการศึกษา การศึกษาภายในโรงเรียนจะเกิดคุณภาพตามเป้าหมายและเจตนารมณ์ของหลักสูตรได้นั้นขึ้นอยู่กับงานวิชาการภายในโรงเรียนเป็นสำคัญ ผู้บริหารโรงเรียนไม่ว่าโรงเรียนเล็กหรือใหญ่จะต้องมีความรับผิดชอบต่อการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน

2. เมื่อมีการปฏิบัติงานย่อมมีปัญหาเกิดขึ้น และยิ่งหน่วยงานนั้นมีขนาดใหญ่ ปัญหาที่จะมีมากขึ้น มีความซับซ้อนและหลากหลาย โรงเรียนซึ่งประกอบด้วยครูและนักเรียนที่มีพื้นฐานต่างกัน ย่อมมีปัญหาต่างๆ นานา ผู้บริหารสามารถป้องกันและลดปัญหาได้โดยการนิเทศภายในโรงเรียน

3. ภายในโรงเรียนมีครูที่มีประสบการณ์ ความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการปฏิบัติไม่เท่ากัน มีผลทำให้ประสิทธิภาพการเรียนการสอนมีความแตกต่างกัน การลดช่องว่างดังกล่าว ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องนำการนิเทศภายในโรงเรียนเข้ามาช่วย เพราะนอกจากจะทำให้ลดช่องว่างแล้วช่วยให้การปฏิบัติงานของครูมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นด้วย

4. การนิเทศงานวิชาการภายใน โรงเรียนมีหลักการสำคัญที่สอดคล้องกับธรรมชาติของมนุษย์ที่ว่า ตนย่อมมองปัญหาของตน ได้ดีกว่าและบุคคลย่อมยินดีและภูมิใจที่จะทำตามแนวคิดที่ตนคิดขึ้นมามากกว่าให้ผู้อื่นสั่งให้ทำ การนิเทศงานวิชาการภายใน โรงเรียนจึงจำเป็นต่อผลสำเร็จของการพัฒนาครูและการเรียนการสอน โดยครูในโรงเรียนร่วมกันกำหนดเป้าหมายร่วมกัน ทำให้เพื่อนครูช่วยกันปรับปรุง เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนของครูเพื่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการนิเทศงานวิชาการจึงเป็นการจัดการศึกษาที่สำคัญ เพราะงานวิชาการเป็นงานที่ผู้บริหารต้องรับผิดชอบและเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน ซึ่งการนิเทศเป็นงานที่ต้องให้ความช่วยเหลือ แนะนำ ส่งเสริมและให้คำปรึกษาหารือระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศ งานวิชาการเป็นงานที่จะต้องมีการพัฒนาเพื่อให้ทันต่อสภาพการเปลี่ยนแปลง เหตุการณ์ ความรู้ โดยผู้บริหารและครูร่วมกันปฏิบัติ เพื่อการส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการปรับปรุงพัฒนางานวิชาการภายใน โรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

9. ขอบข่ายการนิเทศงานวิชาการ

การนิเทศการศึกษาภายใน โรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษาที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนด้านวิชาการให้เกิดประสิทธิภาพ เป็นภารกิจที่ผู้บริหารโรงเรียนต้องจัดขึ้นอย่างมีหลักการ มีกระบวนการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ซึ่งนักการศึกษาและหน่วยงานการศึกษา กำหนดขอบข่ายงานวิชาการไว้ดังนี้

กิตติมา ปรีดิติก (2532 : 57-58) แบ่งขอบข่ายงานวิชาการออกเป็น 6 ด้าน คือ แผนปฏิบัติงานด้านวิชาการ หลักสูตรและการสอน การจัดการเรียนการสอน สื่อการสอน การปรับปรุงการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล

พิชัย เสงี่ยมจิตต์ (2542 : 9-15) แบ่งขอบข่ายการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนไว้ดังนี้

1. หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วย
 - 1.1 หลักสูตรสาระการเรียนรู้ของหลักสูตรและการจัดระบบ
 - 1.2 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
 - 1.3 สื่อการเรียนรู้
 - 1.4 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้
2. การวิจัยในชั้นเรียน
3. การสอนซ่อมเสริม
4. การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

5. การนิเทศภายในสถานศึกษา

6. การประกันคุณภาพการศึกษา

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543 : 3-4) แบ่งขอบข่ายงานวิชาการของโรงเรียนไว้ว่าความสำเร็จของสถานศึกษาอยู่ที่การบริหารงานวิชาการ ซึ่งงานวิชาการมีขอบข่ายกว้างขวางในด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน โดยทั่วไปสถานศึกษาที่จัดการศึกษาไม่ว่าจะระดับใดจะมีหลักสูตรที่ใช้ร่วมกัน โดยทั่วไปหลักสูตรจัดโดยส่วนกลาง ดังนั้นขอบข่ายของงานวิชาการเกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน การจัดบริการสอนและการวัดผลประเมินผลรวมทั้งการติดตามซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ เป็นการวางแผนเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดการล่วงหน้าเกี่ยวกับการเรียนการสอนมีรายละเอียดของงานต่อไปนี้

1.1 แผนงานวิชาการ ได้แก่ การประชุมเกี่ยวกับหลักสูตร การจัดปฏิทินการศึกษา ความรับผิดชอบงานตามภาระหน้าที่ การจัดชั้นตอนและเวลาในการทำงาน

1.2 โครงการสอนเป็นการจัดรายละเอียดเกี่ยวกับวิชาที่ต้องสอนตามหลักสูตร บันทึกการสอนเป็นการแสดงรายละเอียดของการกำหนดเนื้อหาที่จะสอนในแต่ละคาบเวลาของแต่ละวันหรือสัปดาห์ โดยวางแผนล่วงหน้าและยึดโครงการสอนเป็นหลัก

2. การจัดดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อให้การสอนในสถานศึกษาดำเนินไปด้วยดี และสามารถปฏิบัติได้ จึงต้องมีการจัดเกี่ยวกับการเรียนการสอนได้ดังนี้

2.1 การจัดตารางสอนเป็นการกำหนดวิชา เวลา ผู้สอน สถานที่ ตลอดจนผู้เรียนในแต่ละรายวิชา

2.2 การจัดชั้นเรียนเป็นงานที่ฝ่ายวิชาการต้องประสานกับฝ่ายอาคารสถานที่รวมทั้งการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆในห้องเรียน

2.3 การจัดครูเข้าสอน ต้องพิจารณาถึงความพร้อมของสถานศึกษาและความพร้อมของบุคลากร รวมถึงการเชิญวิทยากรภายนอกมาช่วยสอน

2.4 การจัดแบบการเรียน โดยปกติสถานศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการจะใช้แบบเรียนที่กระทรวงกำหนด นอกจากนั้น ครูอาจใช้หนังสือประกอบหรือเอกสารที่ครูเตรียมเอง

2.5 การปรับปรุงการเรียนการสอนเป็นการพัฒนาครูผู้สอนให้ก้าวทันวิทยาการเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการความก้าวหน้าของสังคม ธุรกิจ อุตสาหกรรม เป็นต้น

2.6 การฝึกงานจุดมุ่งหมายของการฝึกงาน เป็นการให้นักเรียน นักศึกษารู้จักนำเอาทฤษฎีมาประยุกต์ใช้กับชีวิตจริงรวมทั้งยังมุ่งให้ผู้เรียน ได้เห็นปัญหาที่แท้จริงในสาขาวิชาและอาชีพ เพื่อให้โอกาสผู้เรียนได้เตรียมตัวที่จะออกไปเผชิญกับชีวิตจริง

3. การจัดการเกี่ยวกับการเรียนการสอน เป็นการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกและการส่งเสริมการจัดหลักสูตรและโปรแกรมการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพ ได้แก่งาน

3.1 การจัดสื่อการเรียนการสอนเป็นสิ่งที่เอื้อต่อการศึกษานักเรียนนักศึกษาเน้นเครื่องมือและกิจกรรมให้ครูได้เลือกใช้ในการสอน

3.2 การจัดห้องสมุด เป็นที่รวมหนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ และวัสดุอุปกรณ์ที่เป็นแหล่งวิชาการ ให้นักเรียนนักศึกษาได้ค้นคว้าเพิ่มเติม

3.3 การนิเทศการสอนเป็นการช่วยเหลือแนะแนวครูให้เกิดการปรับปรุงแก้ไขปัญหาการเรียนการสอน

4. การวัดผลและประเมินผลกระบวนการ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในด้านการตรวจสอบและการวิเคราะห์ผลการเรียน

จันทรานี สงวนนาม (2545 : 145) มีความเห็นว่า กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการประกอบด้วย

1. หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร
2. การวิจัยในชั้นเรียน
3. การสอนซ่อมเสริม
4. การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร
5. การนิเทศภายในสถานศึกษา
6. การประกันคุณภาพการศึกษา

จากขอบข่ายงานวิชาการที่สำคัญของการนิเทศภายใน โรงเรียนจากแนวคิดของนักการศึกษาดังกล่าวมาแล้ว เป็นสิ่งที่ผู้บริหาร โรงเรียนจะต้องให้ความสนใจและให้ความสำคัญอย่างจริงจัง เพื่อให้โรงเรียนปรับปรุงและส่งเสริมคุณภาพการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมายของการจัดการศึกษา ขอบข่ายภารกิจงานวิชาการที่สำคัญของการนิเทศงานวิชาการภายใน โรงเรียน มีความสัมพันธ์และคล้ายคลึงกันอีกทั้งเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันและเป็นไปตามมาตรฐานการจัดการศึกษา ผู้วิจัยจึงกำหนดขอบข่ายงานวิชาการเพื่อศึกษาวิจัยออกเป็น 5 ด้าน ดังนี้

1. ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้
2. ด้านการจัดการเรียนรู้
3. ด้านสื่อและนวัตกรรม

4. ด้านการวัดและประเมินผล
5. ด้านการวิจัยในชั้นเรียน

9.1 ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้

หลักสูตร เป็นหัวใจสำคัญที่กำหนดเป้าหมายที่จะส่งผลถึงแนวทางในการจัดการศึกษา เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้และพัฒนาทักษะด้านต่างๆ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียน ผู้บริหาร โรงเรียนเป็นบุคคลสำคัญของโรงเรียนในอันที่จะนำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ ผู้บริหารและครูในโรงเรียนต้องศึกษาและทำความเข้าใจในเรื่องหลักสูตรและการใช้ให้ถูกต้อง ซึ่งมีนักการศึกษาได้กล่าวถึงความหมายเกี่ยวกับหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ดังนี้

กิติมา ปรีดีดิลก (2532 : 60) ได้สรุปความหมายของหลักสูตรว่า หลักสูตรหมายถึง เอกสารที่กำหนด โครงการศึกษาของผู้สอน โดยกำหนดความมุ่งหมายของการศึกษา เนื้อหา ความรู้ และประสบการณ์ที่จะจัดให้กับผู้เรียน มีกระบวนการเรียนการสอนและการประเมินผล

อุทัย บุญประเสริฐ (2540 : 7-8) ได้กล่าวถึงหลักสูตรในโรงเรียน ดังนี้ หลักสูตรเป็น กระบวนการทางการศึกษาที่พัฒนาให้เกิดความเป็นคนที่สมบูรณ์ในตัวผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเป็นคนที่สมบูรณ์ ทำให้สังคมเป็นพลเมืองดีตามที่สังคมปรารถนา

ประกอบ บุญชู (2542 : 21) ได้ให้ความหมายไว้ว่าหลักสูตรหมายถึง มวลประสบการณ์ทั้งหมดที่จัดในโรงเรียนให้แก่ผู้เรียน ซึ่งหมายถึง สาระ เนื้อหาวิชา กิจกรรมต่าง ๆ ที่บรรจุไว้ให้นักเรียน ซึ่งเป็นประสบการณ์การเรียนรู้ที่นักเรียนได้รับ ทั้งในส่วนที่จัดไว้โดยการวางแผนและไม่ได้วางแผน ด้วยมวลประสบการณ์ทั้งหลายที่จัดขึ้นมานี้ จะเป็นประโยชน์ที่ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านความรู้ เจตคติและการปฏิบัติไปในทางที่พึงประสงค์

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า หลักสูตรหมายถึง มวลประสบการณ์ที่จัดให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้ ตลอดจนทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านความรู้ เจตคติและทักษะซึ่งสามารถนำไปปฏิบัติในทางที่พึงประสงค์

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544 : 7) ได้กำหนดแนวปฏิบัติในการนำหลักสูตรไปใช้ ดังนี้

1. จัดให้มีหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร เช่น แผนการสอน กำหนดการสอน คู่มือครู แผนการสอนให้เพียงพอและครบทุกชั้นเรียน
2. ศึกษาและทำความเข้าใจหลักสูตรให้ชัดเจนตั้งแต่จุดมุ่งหมาย โครงสร้างของหลักสูตร เนื้อหาสาระ การวัดและประเมินผล โดยอาจแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการการศึกษาและวิเคราะห์

หลักสูตร โดยผู้บริหารเป็นประธาน ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ หัวหน้ากลุ่มประสบการณ์และครูผู้สอนร่วมเป็นกรรมการ

3.วางแผนการนำหลักสูตรไปใช้ โดยการจัดประชุมผู้ที่เกี่ยวข้องและครูผู้สอนเพื่อชี้แจงและนำทบทวนหลักฐาน ก่อนเปิดภาคเรียนหรือก่อนลงมือสอน

4. นิเทศติดตามการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และประเมินผลการนำหลักสูตรไปใช้ โดยพิจารณาจากรายงานต่างๆ เช่น แบบบันทึกการสังเกตการสอน บันทึกการสอนคุณภาพและความรู้ความสามารถของนักเรียน

5. ดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการใช้หลักสูตร โดยการวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุ ทั้งในส่วนของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร เช่น ผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้สอน นักเรียน และในส่วนของปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง

6. พัฒนาตนเองและครูผู้สอนให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรอยู่เสมอ โดยเข้าร่วมประชุมสัมมนา อบรม รับฟังการอภิปรายหรือสนทนาร่วมกับผู้มีความรู้ด้านหลักสูตร หรือ ผู้ที่เกี่ยวข้อง

วิชัย ดิสสระ (2535 : 97-112) สรุปได้ว่า การนำหลักสูตรไปใช้จะมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 3 ประการ คือ การเตรียมครู บทบาทของผู้บริหารและการสอนของครู ซึ่งกระบวนการนำหลักสูตรไปใช้ให้ได้ผลดีนั้น จะต้องคำนึงถึงหลักการต่างๆ ดังนี้

1. เป็นกระบวนการต่อเนื่อง ทั้งระยะสั้นและระยะยาวต้องมีการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ อย่างดี

2. ต้องมีการปรับปรุงตลอดเวลาของการใช้หลักสูตร

3. เป็นกระบวนการพัฒนาความก้าวหน้าในอาชีพครู

4. ต้องเป็นกระบวนการที่จะต้องทำอย่างกระฉับและชัดเจน ต้องให้ผู้ใช้หลักสูตรรู้จักสื่อต่าง ๆ ของหลักสูตร ผลที่จะเกิดขึ้นกับวิธีการใช้หลักสูตรและความรู้สึกนึกคิดของเพื่อนครูที่อาจจะมีความต้องการนำหลักสูตรไปใช้

5. ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับบุคลากรในระดับต่างๆ และมีหน่วยงานพร้อมจะให้ความช่วยเหลือในด้านเทคนิควิธีต่างๆ

6. หากมีปัญหา ต้องมีการวางแผนแก้ปัญหาในระดับกลุ่มโรงเรียนเพื่อช่วยกันแก้ปัญหา

7. การแนะนำในการปฏิบัติต้องคำนึงถึงหลักการ เหตุผลของการเปลี่ยนแปลงให้ชัดเจน และควรมีการติดตามผลเป็นระยะๆ

8. การสร้างแผนงานที่จะนำหลักสูตรไปใช้นั้น ถือว่าเป็นปัญหาที่จะต้องหาทางปรับปรุงแก้ไข

9. จุดมุ่งหมายของการนำไปใช้ ต้องการจะส่งเสริมประสิทธิภาพของโรงเรียนและการเรียนการสอนของครูและนักเรียน

จากแนวคิดดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การนำหลักสูตร ไปใช้เป็นการดำเนินการจากการนำหลักสูตร ไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งมีขั้นตอนและกิจกรรมหลายอย่าง ซึ่งผู้บริหารและครูต้องมีกิจกรรมร่วมกันในการนำหลักสูตร ไปใช้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน มีการติดตามนิเทศการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร แก้ปัญหาที่เกิดจากการใช้หลักสูตร ทั้งตัวครูและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและผู้บริหาร โรงเรียนต้องพัฒนาตนเอง พัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรอยู่เสมอ ทั้งตัวครูและผู้บริหารนับว่ามีอิทธิพลเป็นอย่างมาก ดังนั้นต้องร่วมกันดำเนินการไปสู่เป้าหมายของหลักสูตร

9.2 ด้านการจัดการเรียนรู้

การเรียนการสอนเป็นกิจกรรมที่ครูและนักเรียนร่วมกันปฏิบัติ เป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์ทางการเรียนรู้ ซึ่งการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันนั้นเพื่อการเรียนรู้ที่เป็นหัวใจของงานวิชาการ เนื่องจากการจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการของครูที่นำเอาหลักสูตร ไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้เป็นงานที่ผู้บริหารและครูใน โรงเรียนจะต้องร่วมมือกันจัดกิจกรรมที่เป็นแนวทางพัฒนาผู้เรียนให้ได้รับความรู้ความสามารถ มีคุณธรรมและมีนิสัยที่ดีงามให้เกิดอย่างถาวรกับผู้เรียน มีผู้ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้ไว้ดังนี้

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายุทธยานิ (2546 : 12) กำหนดแนวดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร เพื่อให้ประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ได้กำหนดแนวการจัดการเรียนการสอนไว้ดังนี้

1. จัดการเรียนการสอนให้ยืดหยุ่นตามเหตุการณ์และสภาพท้องถิ่น โดยให้ท้องถิ่นพัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นตามความเหมาะสม
2. จัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางให้สอดคล้องกับความสนใจและสภาพจริงของผู้เรียน และให้โอกาสเท่าเทียมกันในการพัฒนาตนเองตามความสามารถ
3. จัดการเรียนการสอนให้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงหรือบูรณาการ
4. จัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลสร้างสรรค์ และกระบวนการกลุ่ม
5. จัดการเรียนการสอนโดยผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงให้มากที่สุดและเน้นให้เกิดความคิดรวบยอด

6. จัดให้มีการศึกษา ติดตามและแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง
7. ให้สอดคล้อง อบรมด้านจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ในการจัดการเรียน การสอนและกิจกรรมต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ
8. การสร้างค่านิยมที่ระบุไว้ในจุดหมายของหลักสูตร ต้องปลูกฝังค่านิยมที่เป็นพื้นฐาน เช่น ขยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน มีวินัย รับผิดชอบ ฯลฯ ควบคู่ไปด้วย
9. จัดสภาพแวดล้อมและสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการปฏิบัติจริง ของผู้เรียน

อารมณ์ โจ้เที่ยง (2540 : 6) ได้แบ่งองค์ประกอบของการสอนเป็น 2 ด้าน ได้แก่

1. ด้านองค์ประกอบรวม หมายถึง องค์ประกอบด้านโครงสร้างที่ประกอบกันเป็น การสอน ซึ่งประกอบด้วย ครูหรือผู้สอน นักเรียนหรือผู้เรียน หลักสูตรหรือสิ่งที่จะสอน
2. ด้านองค์ประกอบย่อย หมายถึง องค์ประกอบด้านรายละเอียดของการสอนต้อง ประกอบด้วยกระบวนการเหล่านี้ จึงจะทำให้เป็นการสอนที่สมบูรณ์ ประกอบด้วย การกำหนด จุดประสงค์การสอน การกำหนดเนื้อหา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอนและ การวัดผลและการประเมินผล

กมล ภูประเสริฐ(2544 : 10-11) ได้แสดงทัศนะถึงการบริหารการเรียนการสอนว่า มี แนวดำเนินการดังนี้

1. การรวบรวม วิเคราะห์และกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับหน่วย การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ โดยคำนึงถึงกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้แก่ กิจกรรมที่เน้นการให้ ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง การให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้ ความเข้าใจ จากการสอบถาม จากการอ่าน จากการค้นคว้าจากแหล่งความรู้ต่างๆ เพื่อนำมาสรุปเป็นความรู้และความเข้าใจของตน การให้ ผู้เรียนได้ปฏิบัติงาน ปฏิบัติการทดลองเพื่อให้เรียนรู้เกี่ยวกับทักษะกระบวนการและสรุปผลงาน ของตน การให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดอย่างมีเหตุผล ในขณะเดียวกันก็ต้อง คำนึงถึงการเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางด้านค่านิยม คุณธรรมจริยธรรมควบคู่ไปด้วย สิ่งต่างๆ เหล่านี้ ล้วนแต่เป็นความต้องการในการปฏิรูปการศึกษาทั้งสิ้น

2. การกำหนด การเตรียมการและการจัดหาสื่อการเรียนการสอน อุปกรณ์ เครื่องใช้ ที่สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน เมื่อกิจกรรมการเรียนการสอนเน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติสิ่ง ต่าง ๆ สื่อและอุปกรณ์ก็จะเป็นสิ่งที่นักเรียนใช้ปฏิบัติ

3. การกำหนดวิธีการประเมินผลการเรียนในแต่ละหน่วยการเรียนรู้หรือรายวิชาตาม แนวคิดในปัจจุบันต้องการให้มีการประเมินผลการเรียนตามสภาพจริง ซึ่งเป็นการประเมินที่ สอดคล้องกับจุดเน้นของกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนค้นคว้า ทดลองปฏิบัติในสิ่งต่าง ๆ

ก็ควรประเมินจากการปฏิบัติและผลงานที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจแตกต่างกันไปสำหรับผู้เรียนแต่ละคน การประเมินต้องสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้นั้นๆ

4. การจัดทำแผนการสอน ผู้สอนแต่ละคนสามารถจัดทำแผนเชิงบูรณาการได้ ซึ่งขึ้นอยู่กับระดับชั้นและศักยภาพของครูในโรงเรียน

5. การควบคุมดูแลและส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการสอน โดยการเยี่ยมชมชั้นเรียนหรือการประชุมปรึกษาหารือเป็นระยะ

6. การร่วมแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการเรียนการสอนโดยการนิเทศภายใน การพัฒนาบุคลากร การส่งเสริมด้านสื่อการเรียนการสอนและการแสวงหาความช่วยเหลือจากแหล่งภายนอกสถานศึกษา

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนตามแนวของหลักสูตรนั้นจะเน้นให้ครูเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนจากผู้บอกมาเป็นผู้ช่วยเหลือให้นักเรียนช่วยตนเองมากที่สุด เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมตามความเป็นจริง เป็นไปตามสภาพและคำนึงถึงความเหมาะสมกับวัย การจัดการเรียนการสอนนั้น ผู้บริหารต้องจัดครูเข้าสอนให้เหมาะสมตามสภาพของโรงเรียน จัดหาสถานที่ อุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกตามความจำเป็น กระตุ้นและส่งเสริมให้ครูจัดทำและใช้แผนการสอน มีการนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอนของครู รวมถึงต้องส่งเสริม สนับสนุน และช่วยเหลือครูในการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ

9.3 ด้านสื่อและนวัตกรรม

ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอนจะสำเร็จมากน้อยเพียงใดนั้น องค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งคือในเรื่องสื่อการสอน ซึ่งผู้สอนจำเป็นต้องใช้และให้ความสำคัญเพื่อช่วยให้นักเรียนเรียนการสอนดำเนินไปได้ด้วยดีและบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งประกอบด้วยเอกสารประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน

สมบูรณ์ สงวนญาติ (2535 : 44-45) ให้ความหมายสื่อการเรียนว่า หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ผู้สอนและผู้เรียนนำมาใช้ในการเรียนการสอน

วีระ ประเสริฐศิลป์ (2546 : 2) ให้ความหมายนวัตกรรมว่า หมายถึง วิธีการใหม่ๆ ที่นำมาใช้ ซึ่งไม่เคยใช้ในหน่วยงานนั้นมาก่อน อาจเป็นวิธีการใหม่ที่ใช้เป็นครั้งแรก หรืออาจเป็นวิธีการใหม่ที่เคยใช้ในหน่วยงานอื่นมาแล้วก็ได้

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า สื่อและนวัตกรรม หมายถึง วิธีการใหม่ๆ ที่ไม่เคยใช้ในหน่วยงานมาก่อนซึ่งอาจเป็นวัสดุ อุปกรณ์และวิธีการต่างๆ ที่จะช่วยให้นักเรียนเรียนการสอนเกิดประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุตามจุดประสงค์และเป้าหมายของหลักสูตร อย่างมีประสิทธิภาพ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543 : 210-211) ได้สรุปว่า สื่อการสอนแบ่งออกได้ 3 ประเภท ได้แก่

1. สื่อการสอนที่เป็นวัสดุ ได้แก่ ภาพ วัสดุลายเส้น วัสดุมีทรง
2. สื่อการสอนที่เป็นเครื่องมือ ได้แก่ เครื่องเสียง เครื่องฉาย
3. สื่อการสอนที่เป็นกิจกรรม ได้แก่ การศึกษานอกสถานที่ การจัดนิทรรศการ สถานการณ์จำลอง

อุทิศ ผิวขำ (2543 : 43; อ้างอิงจาก Dale, 1969 : 120-155) ได้แบ่งสื่อการสอนออกเป็น 11 ประเภทดังต่อไปนี้

1. ประสบการณ์ตรงและมีจุดมุ่งหมาย (direct purposeful experiences) เป็นสื่อการสอนที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้กับผู้เรียนในลักษณะที่เป็นรูปธรรมมากที่สุด เพราะเป็นประสบการณ์จากความจริงและเกิดจากการลงมือกระทำด้วยตนเองของผู้เรียน
2. ประสบการณ์จริง (contrived experiences) เป็นสื่อการสอนที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้กับผู้เรียนในลักษณะที่เป็นรูปธรรมรองลงมาเพราะผู้เรียนได้เรียนจากประสบการณ์ที่จำลองจากของจริงหรือใกล้เคียงมากที่สุด เช่น การศึกษาการทดลองจากหุ่นจำลอง
3. ประสบการณ์นาฏการ (drama experiences) เป็นการเรียนรู้ที่ได้เรียนจากการแสดง เช่น การเล่นละคร การแสดงบทบาทสมมติ
4. การสาธิต (demonstrations) เป็นการสร้างประสบการณ์ให้กับผู้เรียนโดยการทำให้ดูเป็นตัวอย่างประกอบการอธิบาย ซึ่งอาจเป็นครูแสดงเอง หรือให้นักเรียนเป็นผู้ช่วยในการแสดงก็ได้
5. การศึกษานอกสถานที่หรือการทัศนศึกษา (study trips) เป็นการให้ผู้เรียนได้ศึกษาหลังจากเรียนในห้องเรียน เพื่อให้มีประสบการณ์กว้างขวางขึ้น
6. การจัดนิทรรศการ (exhibitions) เป็นการจัดการแสดงสิ่งของต่าง ๆ เพื่อให้การเรียนรู้แก่ผู้เรียน เป็นกิจกรรมที่รวมเอาอุปกรณ์หลายอย่างเสนอเนื้อหา เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ตามความสนใจของผู้เรียนแต่ละคน
7. โทรทัศน์ (television) เป็นการจัดสื่อการเรียนการสอนที่เป็นสื่อกลางในการเชื่อมโยงและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้จากนามธรรมให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น
8. ภาพยนตร์ (motion pictures) เป็นสื่อการเรียนการสอนที่สามารถนำเอาเรื่องราวที่ผ่านไปแล้วมาแสดงให้ดูอีกได้ โดยที่เหตุการณ์ต่างๆ นั้นมีสภาพที่ทำให้ผู้เรียนได้เกิดความรู้ความเข้าใจได้ดียิ่งขึ้น

9. ภาพนิ่งและการบันทึกเสียง (still pictures radio and recording) ได้แก่ ภาพถ่าย ภาพวาด ภาพโปร่งแสง สไลด์ สามารถจัดประสบการณ์โดยใช้ภาพนิ่งกับวิทยุ หรือภาพนิ่งกับเทป บันทึกเสียงประกอบกันในการเรียนการสอน

10. ทักษณสัญลักษณ์ (visual symbols) สื่อการสอนประเภทนี้ ได้แก่ แผนที่ แผนภาพ แผนภูมิ การ์ตูน ใช้เพื่อสื่อความหมายให้เข้าใจรวดเร็ว ใช้แทนความหมายที่เป็นข้อเท็จจริง บางครั้งต้องใช้ภาษาประกอบด้วยจึงจะทำให้เกิดความเข้าใจยิ่งขึ้น

11. วจนสัญลักษณ์ (verbal symbols) สื่อการสอนประเภทนี้ ได้แก่ ตัวหนังสือ ตัวอักษร คำพูด ผู้เรียนจะเข้าใจหรือเกิดการเรียนรู้ได้ต้องอาศัยประสบการณ์เดิมเป็นรากฐานมากพอ ซึ่งสื่อการสอนทั้ง 11 ประเภทนี้ สามารถแสดงให้เห็นขั้นตอนการเรียนรู้ที่เริ่มจากรูปธรรมไปหานามธรรมได้

อนันต์ รุ่งประพันธ์ (2540 : 23) ได้กล่าวถึงแนวดำเนินการด้านวิชาการของผู้บริหารของโรงเรียนในเรื่องของงานด้านสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอน ดังนี้

1. จัดหาและบริการวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนแก่ครูอย่างเพียงพอ และครบถ้วนทุกวิชา มีการสำรวจความต้องการ วางแผนเพื่อจัดหาและดำเนินการจัดหาบริการ จัดทำรายงานผลการดำเนินการอย่างเป็นระบบ

2. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูรู้จักทำ รู้จักใช้ รู้จักเก็บบำรุงรักษาสื่อการสอนให้ตรงกับเนื้อหาและกิจกรรมที่กำหนดไว้ในแผนการสอน โดยการจัดอบรม ประชุมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้แก่ครูผู้สอน

3. จัดให้ศูนย์สื่อหรือศูนย์วิชาการของโรงเรียนเพื่อเป็นแหล่งผลิตและบริการสื่อแก่ครูผู้สอน

4. ส่งเสริมให้ครูรู้จักคิดค้น สร้างสรรค์สื่อหรือวิธีการใหม่ ๆ ที่นำมาใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อนำไปสู่การสร้างผลงานทางวิชาการ

5. แสวงหาแหล่งวิทยาการที่เป็นสื่อการสอนในชุมชนหรือท้องถิ่น เช่น บุคลากร สถานที่ ประกอบการ สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ฯลฯ เพื่อให้สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน

6. จัดให้มีการติดตามและประเมินผลการใช้สื่อการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ โดยการสังเกตการสอน การตรวจแผนการสอน บันทึกการสอน สถิติการยืมสื่อ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543 : 211-212) ได้เสนอแนวทางใช้สื่อการสอนว่า ครูอาจารย์ต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมโดยต้องคำนึง ดังนี้

1. ลักษณะของวิชาที่สอน จะใช้สื่อการสอนชนิดใดจึงจะทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจบทเรียนยิ่งขึ้น

2. คุณลักษณะของผู้เรียน ได้แก่ การเลือกให้เหมาะสมกับอายุ ระดับสติปัญญา ระดับชั้นเรียน จำนวนผู้เรียน เวลาและลักษณะของห้องเรียน

3. การเลือกใช้สื่อการสอนในห้องเรียนที่ผู้เรียนมีบทบาทในการเรียนการสอน มีกิจกรรมการเรียนรู้ และสามารถรับประสบการณ์ใหม่ ๆ ด้วยตนเอง ผู้สอนจะต้องจัดในลักษณะของสื่อประสม

ดังนั้นสื่อและนวัตกรรมประกอบการเรียนการสอนจึงเป็นเครื่องมือที่จะนำไปใช้ในการทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนควรเอาใจใส่จัดหาจัดทำ บริการและส่งเสริมการสอนให้ครูรู้จักใช้สื่อและครูผู้สอนต้องทำความเข้าใจ มีความรู้และเลือกมาใช้ในการเรียนการสอน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น ตลอดจนมีการประเมินผลการดำเนินงานเมื่อสิ้นปีการศึกษา

9.4 ด้านการวัดและประเมินผล

ด้านการวัดผลและประเมินผลเป็นกระบวนการที่สำคัญของการจัดการศึกษา เพราะเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการนิเทศด้านวิชาการ ผู้บริหารโรงเรียนสามารถนำผลของการวัดและประเมินผลมาวินิจฉัยตรวจสอบคุณภาพการจัดการเรียนการสอนและยังใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนภายในโรงเรียนให้ดียิ่งขึ้น มีผู้ให้ความหมายและความสำคัญของการวัดและประเมินผล ไว้ดังนี้

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535 : 200-201) กล่าวถึงหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้บริหารโรงเรียนในด้านการวัดและประเมินผล ดังนี้

1. กำหนดนโยบายทั่วไปเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลในเรื่องต่อไปนี้ ประเภทของข้อสอบที่ใช้วัดผล ระยะเวลาที่ใช้ในการสอบ จำนวนครั้งที่สอบและการเก็บคะแนนสอบแต่ละครั้ง กำหนดมาตรฐานในการสอบวัดผล การเตรียมแบบฟอร์มสำหรับรายงานผลการสอบแก่ผู้ปกครอง

2. จัดหาวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นในการสอบ เช่น เครื่องพิมพ์ เครื่องโรเนียว ตลอดจนเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวก

3. ส่งเสริมให้ครูมีความรู้ การให้คะแนน การประเมินผลข้อสอบ ตลอดจนการรายงานผลการสอบ

4. การจัดตารางสอบ ห้องสอบ และระเบียบในการสอบและการควบคุม

5. ควรมีการประเมินผลการสอบ หากมีการบกพร่องจะได้หาทางแก้ไขหรือหาทางในการนำไปปรับใช้ครั้งต่อไป

สำหรับกมล ภูประเสริฐ (2544 : 13) ได้กล่าวถึงการบริหารการประเมินผลการเรียนว่า มีแนวดำเนินการดังนี้

1. มีการวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ของหน่วยการเรียนรู้หรือรายวิชาและกิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งการร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อการพิจารณาในการเตรียมการขั้นต่อไป ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงตัวบ่งชี้ที่กำหนดในมาตรฐานการเรียนรู้ด้วย

2. มีการกำหนดวิธีการและเครื่องมือที่จะใช้ในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้และการเตรียมการในการสร้างเครื่องมือและกำหนดวิธีการที่เป็นระบบในขั้นนี้ควรกำหนดช่วงเวลาในการประเมินผลการเรียนรู้ระหว่างดำเนินการสอน การประเมินปลายภาคเรียนและปลายปีด้วย เพื่อความสะดวกในการสังเกตการปฏิบัติงานของผู้เรียนและรวบรวมผลงานของผู้เรียนเป็นระยะ ๆ เพื่อแสดงถึงความก้าวหน้าหรือพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละคน

3. มีการควบคุมดูแลและส่งเสริมให้มีการประเมินผลการเรียนตามวิธีการและเครื่องมือที่ได้กำหนดไว้ รวมทั้งการดูแลให้มีการบันทึกผลการเรียนการสอน การบันทึกการสังเกตและการรวบรวมผลงานของนักเรียนตามช่วงเวลาที่กำหนดไว้อย่างสม่ำเสมอ

4. การจัดทำหลักฐานการศึกษาตามที่กระทรวง / กรม / หน่วยงานต้นสังกัดกำหนดไว้

5. การนำผลการประเมินไปใช้ในการแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนแต่ละคนอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของการประเมินที่ต้องการใช้ผลการประเมินเพื่อการพัฒนา ไม่ใช่การตัดสินได้- ตก ของผู้เรียนแต่อย่างใด

6. การกำหนดรูปแบบ ระยะเวลาการรายงานผลการเรียนรู้ ทั้งการรายงานผู้ปกครอง ระหว่างปี และการรายงานผลของสถานศึกษาช่วงปลายปีต่อสาธารณะและหน่วยงานต้นสังกัด

จากที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่า การวัดผลและประเมินผลเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้บริหารจะต้องดำเนินการวัดผลให้เป็นไปตามระเบียบว่าด้วยการวัดและประเมินผลการเรียน ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องศึกษาและทำความเข้าใจระเบียบการวัดผลอย่างลึกซึ้งและสามารถชี้แจงให้ครูเข้าใจ มีการกำหนดแนวปฏิบัติในการวัดผลและประเมินผลของโรงเรียนไว้อย่างชัดเจน จัดหาเอกสารวัสดุและเครื่องมือที่จำเป็นให้พอเพียง ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูวัดผลให้ตรงกับจุดมุ่งหมาย และมีการติดตามและตรวจสอบเอกสารการวัดผลและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ มีการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเพื่อนำมาปรับปรุงการเรียนการสอน

9.5 ด้านการวิจัยในชั้นเรียน

การวิจัยเป็นสิ่งที่เรารู้กันอยู่แล้วว่า หมายถึงกระบวนการแสวงหาความรู้ความจริงอย่างมีระบบด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ เป็นวิธีการที่เชื่อถือได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อนำความรู้ความ

จริงที่ได้มาพัฒนางานให้ดีขึ้น ซึ่งปัจจุบันมีการวิจัยอีกแบบหนึ่งที่วงการศึกษานำความสนใจและให้ความสำคัญมากที่สุดคือ การวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งมีนักการศึกษาได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

สุวิมล ว่องวานิชย์ (2542 : 3) ได้กล่าวว่า การวิจัยในชั้นเรียน หมายถึง การวิจัยที่ปฏิบัติการในชั้นเรียนที่ครูผู้สอนกระทำในชั้นเรียนและนำผลมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียนเป็นการวิจัยที่ต้องทำอย่างรวดเร็ว นำผลไปใช้ในทันทีและสะท้อนข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานต่างๆ ของตนเองให้ทั้งตนเองและกลุ่มเพื่อนร่วมงานในโรงเรียนได้มีโอกาสอภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ในแนวทางที่ได้ปฏิบัติและผลที่เกิดขึ้นเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนต่อไป นั่นคือ เน้นการนำการวิจัยการปฏิบัติการมาแก้ปัญหา การจัด การเรียนการสอน

สำออง สิหาพงษ์ (2544 : 62) ได้อธิบายว่า การวิจัยชั้นเรียน หมายถึง การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ซึ่งเป็นการวิจัยในระดับชั้นเรียนหรือในระดับ โรงเรียน มีเป้าหมายเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งนี้การวิจัยในชั้นเรียนมีขอบเขตอยู่ที่การแก้ปัญหาหรือพัฒนาผู้เรียนในชั้นเรียน โรงเรียนและสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน ห้องเรียนและโรงเรียน

ถวิล อัญเวศ (2546 : 29) ได้กล่าวว่า การวิจัยในชั้นเรียน (classroom research) หมายถึง การวิจัยที่กระทำโดยผู้สอนในชั้นเรียน เพื่อนำเอาผลที่ได้มาปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนในชั้นเรียนให้ดีขึ้น โดยมีจุดเน้นเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพของแต่ละคน การวิจัยในชั้นเรียน เป็นการวิจัยได้ไม่ยากนัก เพราะไม่มีรูปแบบที่แน่นอนตายตัว ครูผู้ทำการวิจัยจะเขียนอะไรก็ได้ตามใจชอบ แต่อย่างน้อยการวิจัยในชั้นเรียนจะต้องมีหัวข้อสำคัญ 3 ประการ คือ ประการหนึ่ง ปัญหาของการวิจัยคืออะไร ประการที่สอง ครุมีวิธีแก้ปัญหาอย่างไร และประการที่สาม ครูแก้ปัญหาได้ผลอย่างไร

มนสิข สิทธิสมบุรณ์ (2547 : 2) ได้กล่าวว่า การวิจัยในชั้นเรียน หมายถึงการดำเนินการของครูอย่างเป็นระบบในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการสะท้อนผลและหาวิธีการแก้ปัญหาตามสภาพที่เกิดขึ้นจริงในชั้นเรียน ด้วยกระบวนการวิจัยที่เชื่อถือได้เพื่อการแก้ไขปรับปรุง เปลี่ยนแปลงพัฒนาและเพิ่มพูนความรู้ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน ทั้งในด้านที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการบริหารจัดการการเรียนการสอน

จากความหมายของการวิจัยในชั้นเรียนจากที่นักการศึกษาได้กล่าวมา สรุปได้ว่าการวิจัยในชั้นเรียน หมายถึง การกระทำหรือกระบวนการสืบค้น ปฏิบัติการ การเรียนการสอนในห้องเรียนในการหาความจริงอย่างเป็นระบบจากข้อมูลที่มีอยู่เพื่อนำมาสู่การปรับปรุงแก้ไขปัญหา การเปลี่ยนแปลง พัฒนา เพิ่มพูนความรู้แก่ผู้เรียน อันจะเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน อีกทั้งเป็นการเรียนการสอนพร้อมเทคนิคการสอนอีกด้วย

หลักการและแนวคิดของการวิจัยในชั้นเรียน

การวิจัยในชั้นเรียนจากความหมายที่สรุปนั้นจำเป็นอย่างมากที่ต้องศึกษาหลักการและแนวคิดในการวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งมีผู้กล่าวไว้ดังนี้

รัตนา ศรีเหรียญ (2547 : 26) ได้กล่าวถึงหลักการวิจัยในชั้นเรียนเป็นรูปแบบหนึ่งที่เป็นเชิงปฏิบัติการที่ใช้เพื่อการศึกษาสภาพที่เกิดขึ้นภายในห้องเรียนโดยครูเป็นผู้ดำเนินการ จึงมีหลักการและแนวคิด ดังนี้

1. เป็นการศึกษาค้นคว้าที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนในห้องเรียน
2. เป็นการหาแนวทางในการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร วิธีสอน การจัดกิจกรรม สื่อ แบบฝึกและวิธีการวัดและประเมินผล
3. เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนการสอน

วัตถุประสงค์ของการวิจัยในชั้นเรียน

มนสิข สติธรรมบุรณ์ (2547 : 4) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์สำคัญของการวิจัยเพื่อ การแก้ปัญหา การพัฒนา การปรับปรุง เปลี่ยนแปลงและเพิ่มพูนความรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน รวมทั้งเพื่อเสาะแสวงหาแนวทางและวิธีการสอนใหม่ๆ ที่เหมาะสมกับสภาพการณ์ใน ชั้นเรียนทำให้ครูมีจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับ ผู้เรียน

รัตนา ศรีเหรียญ (2547 : 27) ได้กล่าวว่า จากหลักการและแนวคิดของการวิจัยชั้นเรียน ครูสามารถกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยชั้นเรียนได้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ
2. เพื่อพัฒนาหรือปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน
3. เพื่อพัฒนาหรือปรับปรุงหลักสูตรและนวัตกรรม
4. เพื่อพัฒนาและปรับปรุงเทคนิคการวัดและประเมินผล
5. เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของครู
6. เพื่อพัฒนาเทคนิคการเรียนการสอน

การวิจัยในชั้นเรียน เป็นการวิจัยที่เกิดจากการศึกษาโดยครูซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์ หรือสถานการณ์ในห้องเรียน ในขณะที่ทำกิจกรรมการเรียนการสอนในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง แล้วทำรายงานผลการศึกษาออกมาในรูปแบบของการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อใช้เป็นแนวทางใน การศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นในครั้งต่อไป ดังนั้นการวิจัยในชั้นเรียนมีลักษณะดังนี้

1. เป็นงานวิจัยที่มุ่งพัฒนาคุณภาพของตัวผู้เรียนและประสิทธิภาพของครูผู้สอน
2. เป็นงานวิจัยที่มุ่งศึกษา สำนวณสภาพที่ปรากฏตามความต้องการ ความคิดเห็นและ

ความสนใจของบุคคลในห้องเรียน

รูปแบบของการวิจัยในห้องเรียน

รัตนา ศรีเหรียญ (2547 :28-29) ได้กล่าวว่า กิจกรรมการเรียนการสอนมีองค์ประกอบมากมายที่เข้ามามีส่วนร่วมทำให้การเรียนการสอนสามารถดำเนินงานได้ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา การวิจัยในห้องเรียนจึงมีรูปแบบ หรือแนวทางในการศึกษาดังนี้

1. เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน การวิจัยด้านนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับ
 - 1.1 การปรับเปลี่ยนและพัฒนาวิธีการสอน
 - 1.2 ทดลองสอนด้วยเทคนิคและวิธีการต่างๆ
 - 1.3 ค้นหาวิธีการใหม่ๆ เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้เรียน
 - 1.4 การสร้างแบบฝึกทักษะด้านต่างๆ ของผู้เรียน
 - 1.5 เทคนิควิธีการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้
 - 1.6 หาแนวทางในการแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียน
2. เป็นการศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบของการเรียนการสอนการวิจัยด้านนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ดังนี้
 - 2.1 ความรู้เดิมกับพัฒนาการของการเรียนรู้
 - 2.2 ปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนของผู้เรียน
 - 2.3 การวิเคราะห์หลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้
 - 2.4 ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการวัดประเมินผล
 - 2.5 บรรยากาศในห้องเรียนกับผลการเรียนรู้ของนักเรียน
3. เป็นการศึกษาลักษณะและรูปแบบของหลักสูตรการวิจัยด้านนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับ
 - 3.1 การประเมินหลักสูตร
 - 3.2 การติดตามการใช้หลักสูตร
 - 3.3 การพัฒนาหลักสูตร
 - 3.4 การพัฒนาเทคนิคการวัดและประเมินผล
 - 3.5 การวิเคราะห์ความเหมาะสมของรายวิชาต่างๆ
4. เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการเรียนการสอน การวิจัยด้านนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับ
 - 4.1 การประเมิน ติดตามการใช้แผนการสอน
 - 4.2 การทดลองใช้วิธีการสอน หรือชุดการสอน
 - 4.3 การสร้างสื่อ แบบฝึก ชุดการสอน หนังสือ นวัตกรรม
 - 4.4 ผลการใช้แบบฝึก ชุดการสอน หนังสือ นวัตกรรม

- 4.5 การจัด หรือใช้รูปแบบของกิจกรรมของการเรียนการสอน
- 4.6 เจตคติของครู อาจารย์ นักเรียนที่มีต่อรายวิชาต่างๆ
- 4.7 บรรยากาศในห้องเรียนและโรงเรียน
- 4.8 การจัดห้องเรียนและห้องปฏิบัติการต่างๆ
5. เป็นการศึกษาเกี่ยวกับเทคนิค วิธีการและรูปแบบของการวัดและประเมินผล การวิจัยด้านนี้ มุ่งศึกษาเกี่ยวกับ
 - 5.1 การสร้างและพัฒนาแบบทดสอบต่างๆ
 - 5.2 การวิเคราะห์หาคุณภาพของแบบทดสอบ
 - 5.3 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 - 5.4 การหาความสัมพันธ์ของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาต่าง ๆ
 - 5.5 การหาปัจจัยที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
6. เป็นการศึกษาเกี่ยวกับสื่อ เทคโนโลยีและนวัตกรรม การวิจัยด้านนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับ
 - 6.1 การพัฒนาสื่อการสอน
 - 6.2 การหาประสิทธิภาพของสื่อการสอน
 - 6.3 การเปรียบเทียบวิธีสอนแบบต่างๆ
 - 6.4 การเปรียบเทียบประสิทธิภาพของสื่อการสอน
 - 6.5 ศึกษาผลการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน
 - 6.6 ศึกษาผลการเรียนรู้ที่เกิดจากการใช้นวัตกรรม
 - 6.7 ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาต่าง ๆ ที่เกิดจากการใช้สื่อ

พ่วงพรรณ ตรียมงคลกุล (2543 : 79) ได้กล่าวถึงรูปแบบการวิจัยว่ามีหลายชนิด การที่จะเลือกรูปแบบที่เหมาะสมกับปัญหาวิจัย จะทำให้ครูตอบคำถามวิจัยของคนได้ตรงและชัดเจน แต่ทั้งนี้ขั้นตอนแรกในเรื่องการวิเคราะห์ปัญหา ครูผู้วิจัยต้องตีความและกำหนดขอบเขตของปัญหาให้ชัดเจน ก่อนที่จะเลือกรูปแบบการวิจัย

จากที่กล่าวมาจึงสรุปได้ว่ารูปแบบการวิจัยในชั้นเรียนมีหลายชนิด ดังนั้นผู้สอนจึงต้องเลือกให้เหมาะสมกับปัญหาและเกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษางานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานการนิเทศภายใน โรงเรียนด้านงานวิชาการ ดังต่อไปนี้

1. งานวิจัยในประเทศ

วิมลชยา เกตตะพันธ์ (2540) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพและปัญหาการนิเทศการศึกษา ภายในโรงเรียนประถมศึกษาศักดิ์เทศบาล เขตการศึกษา 1 พบว่า โรงเรียนประถมศึกษาศักดิ์เทศบาล เขตการศึกษา 1 ส่วนใหญ่ปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนครบ 10 ด้าน คือ การพัฒนาหลักสูตร การจัดระบบการเรียนการสอน การบริหารบุคคล การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ การฝึกอบรมครูประจำการ การประชุมนิเทศครูใหม่ การจัดบริการพิเศษแก่ครู การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน การประเมินผลการสอนและพบว่า ปัญหาการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนส่วนใหญ่ ได้แก่ เอกสารหลักสูตรมีไม่เพียงพอสำหรับครูที่จะศึกษา ครูผู้สอนบางคนไม่เปลี่ยนพฤติกรรมการสอน บุคลากรมีคุณสมบัติไม่ตรงกับความต้องการของโรงเรียน ขาดงบประมาณสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกในโรงเรียน ขาดสื่อการเรียนการสอนและการจัดฝึกอบรม ขาดการส่งเสริมความสัมพันธ์ในการปฏิบัติงานระหว่างครูเก่ากับครูใหม่ การบริการด้านนันทนาการมีไม่เพียงพอ โรงเรียนเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนน้อยเกินไป ขาดเครื่องมือการวัดผลและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ

สมบัติ อ่วมอินจันทร์ (2540) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษานิเทศการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเพชรบุรี พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษามีบทบาทในการนิเทศการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านงานวิชาการ ให้ครูศึกษาหลักการและจุดหมายหลักสูตร ประชุมชี้แจงให้เข้าใจหลักสูตรและนำหลักสูตรไปใช้โดยเริ่มตั้งแต่การเตรียมการสอน
2. ด้านงานพัฒนาบุคลากรมีการสำรวจปัญหาและความต้องการเพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผน ส่งเสริมให้มีการพัฒนาการสอนและส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาการของครู
3. ด้านงานพัฒนาสภาพแวดล้อมในการทำงาน มีการรวบรวมข้อมูลปัญหาและอุปสรรคข้อเสนอแนะเพื่อนำมาวางแผนจัดสภาพโรงเรียน
4. ด้านงานสัมพันธ์ชุมชนเพื่อการเรียนการสอน โดยเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนและร่วมมือกับผู้ปกครองในการแก้ไขข้อบกพร่องของนักเรียน ให้ครูใช้ความสามารถให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมและชุมชน

ปัญหาในการนิเทศการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ที่พบมากที่สุดคือ บุคลากรขาดความรู้ในการนำผลการวิจัยมาใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน ครูมีคุณสมบัติไม่ตรงกับความต้องการของโรงเรียน ครูผู้สอนไม่สำรวจปัญหาในการจัดการเรียนการสอนและนำข้อมูลมาปรับปรุงการเรียนการสอน

อภิรักษ์ นาระตะ (2540) ได้วิจัยเรื่อง ศึกษาสภาพปัจจุบันและแนวทางการพัฒนานิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนประถมศึกษาบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย พบว่า การนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนที่ได้ปฏิบัติค่อนข้างมาก คือ การจัดหาเอกสารหลักสูตรให้แก่ครู วางแผนจัดครูเข้าในชั้นเรียนโดยผู้บริหารเป็นผู้พิจารณาตามความรู้ความสามารถและความถนัด จัดหาสื่อการเรียนการสอนให้ตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและแนะนำให้ครูใช้วัสดุท้องถิ่นมาประดิษฐ์เป็นสื่อการเรียนการสอน มอบหมายให้ครูบรรณารักษ์รับผิดชอบงานห้องสมุด จัดกิจกรรมเสริมให้นักเรียนสนใจหนังสือและเข้าใช้ห้องสมุด ส่งครูเข้าประชุมอบรมทางวิชาการ ติดตาม ตรวจสอบวิธีการและหลักฐานในการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนของครู ให้การวางแผนและกำหนดวิธีดำเนินการด้านงานวิชาการของโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของแผนปฏิบัติการประจำปี ติดตามและส่งเสริมให้มีการจัดทำแผนการสอน โดยผู้บริหารตรวจสอบ แนะนำทุกสัปดาห์และนิเทศการสอนในชั้นเรียนโดยการสังเกตและให้ข้อเสนอแนะ

นิตยา ทองไทย (2542) ได้วิจัยเรื่อง การดำเนินการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี ผลการศึกษาพบว่าผู้บริหารโรงเรียนทุกขนาดมีการดำเนินการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนชั้นการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการ ขึ้นวางแผน กำหนดทางเลือก ชั้นการสร้างสื่อ เครื่องมือและพัฒนาการนิเทศ ชั้นปฏิบัติการนิเทศและชั้นการประเมินผลการนิเทศอยู่ในระดับมาก ยกเว้นผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก การดำเนินการชั้นการสร้างสื่อ เครื่องมือและพัฒนาวิธีการนิเทศอยู่ในระดับปานกลาง

สุทัศน์ นันทวิสิทธิ์ (2542) ได้วิจัยเรื่อง ศึกษาสภาพปัญหาและข้อเสนอแนะการปฏิบัติตามกระบวนการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 12 พบว่า สภาพการปฏิบัติงานตามกระบวนการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 12 อยู่ในระดับมากและผลการเปรียบเทียบเมื่อแยกตามตัวแปรด้านประสบการณ์ในการเป็นผู้บริหาร โรงเรียนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ด้านขนาดโรงเรียนที่ปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติและด้านเขตพื้นที่ตั้งของโรงเรียนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และพบว่าปัญหาการปฏิบัติงานตามกระบวนการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 12 อยู่ในระดับน้อย และได้ให้ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหการปฏิบัติงานตามกระบวนการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาส

ทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 12 ดังนี้คือ
 ขั้นที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ ให้ความสำคัญในเรื่องการจัดแบบฟอร์ม
 ให้เป็นมาตรฐานเดียวกันทุกโรงเรียน ขั้นที่ 2 การวางแผนควรวางแผนให้สอดคล้องกับนโยบาย
 หน่วยเหนือ ขั้นที่ 3 การปฏิบัติการนิเทศการศึกษาควรชี้แจงภารกิจของผู้บริหารและผู้รับการนิเทศ
 เพื่อสร้างความเข้าใจตรงกัน ขั้นที่ 4 การประเมินผล ควรจัดให้มีเครื่องมือและประเมินผลที่ได้

นันทนา เต่าทอง (2542) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน
 ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่าได้
 ดำเนินงานการนิเทศภายในโรงเรียนดังนี้ 1) การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนา กำหนด
 สิ่งที่จะประเมิน โดยกำหนดวิธีการ เครื่องมือ ระยะเวลาที่จะเก็บข้อมูล พร้อมทั้งกำหนดสภาพ
 ความสำเร็จและเกณฑ์การประเมิน 2) การวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย เพื่อกำหนดจุดที่จะพัฒนา
 วิเคราะห์ผลจากข้อมูลที่ได้แล้วนำมาจัดเรียงลำดับตามความต้องการความจำเป็น 3) การหาแนว
 ทางเลือกเพื่อพัฒนา เลือกแนวทางพัฒนาที่เหมาะสมที่สุดที่จะให้บรรลุความต้องการ โดยรวบรวม
 และพิจารณาข้อมูลแนวทางเลือกที่มีความเป็นไปได้ในการพัฒนา 4) การลงมือปฏิบัติ จัดทำแผน
 นิเทศให้สอดคล้องกับนโยบายต้นสังกัดและจุดพัฒนาโรงเรียน กำหนดรายละเอียดขั้นตอน
 การดำเนินการ สิ่งสนับสนุนในการดำเนินการและปฏิบัติการนิเทศตามแผนนิเทศที่กำหนดไว้
 5) การติดตามประเมินผลและปรับปรุงแก้ไข ประเมินผลเมื่อสิ้นสุดโครงการแล้วนำผลไปปรับปรุง
 และพัฒนางานนิเทศภายในโรงเรียนประกอบด้วย

1. การให้ความช่วยเหลือแก่ครู โดยตรง ใช้การตรวจแผนการสอน เพื่อให้ครูได้ปรับปรุง
 การเรียนการสอนให้ดีขึ้น

2. การเสริมสร้างประสบการณ์ทางวิชาชีพ ให้ครูจัดทำแฟ้มสะสมงาน เพื่อรวบรวมผล
 การปฏิบัติงานและทำให้ทราบจุดเด่น จุดด้อยในการปฏิบัติงาน

3. การพัฒนาทักษะการทำงานกลุ่ม ใช้การวางแผนการปฏิบัติงาน การแก้ปัญหาาร่วมกัน
 และการกำหนดเป้าหมายในการทำงานของกลุ่ม เพื่อเป็นการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบและ
 การปฏิบัติงานตามความสามารถของตนเอง

4. การพัฒนาหลักสูตร ใช้การปรับกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพ
 ปัญหาและความต้องการของนักเรียน

5. การวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน ใช้การกำหนดปัญหาและความต้องการ เพื่อนำ
 ข้อค้นพบมาพัฒนาและปรับปรุงการเรียนการสอน

ปัญหาในการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน ได้แก่ ขาดบุคลากรที่มีความรู้
 ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานและไม่มีเวลาปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง

สมานจิต พงษ์สนาม (2542) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนมีการดำเนินงานนิเทศภายใน 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การเตรียมการนิเทศ มีการแจ้งนโยบายชี้แจงจุดมุ่งหมายของการนิเทศภายใน มีการแต่งตั้งคณะกรรมการโดยการคัดเลือกและนำหลักประชาธิปไตยมาใช้ในการดำเนินงาน มีการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ โดยใช้วิธีวิเคราะห์ศึกษาการประเมินความต้องการ ขั้นที่ 2 การวางแผนการนิเทศ แบ่งเป็นการวางแผนระดับโรงเรียนและระดับหมวดวิชา เพื่อกำหนดกรอบแผนงาน นโยบายและโครงการนิเทศ ขั้นที่ 3 เป็นการปฏิบัติตามแผนการนิเทศ มีการประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้อง สร้างขวัญและกำลังใจให้ผู้ปฏิบัติงาน มีการพัฒนาสื่อและพัฒนาวิธีการนิเทศ ขั้นที่ 4 การประเมินผลการนิเทศ เป็นการกำกับ ติดตามควบคุมคุณภาพของงาน ปัญหาในการดำเนินงานนิเทศภายในพบว่า บุคลากรขาดความรู้ทาง การนิเทศการศึกษา บุคลากรไม่ให้ความสนใจเท่าที่ควร มีงานรับผิดชอบมาก ไม่มีเวลาเพียงพอ ปฏิบัติงานไม่จริงจัง คณะกรรมการนิเทศภายในไม่ได้รับการยอมรับจากคณะกรรมการดำเนินงานยังขาดเอกสาร สื่อและอุปกรณ์

เพ็ญศรี จันทร์พาทริกิจ (2546) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาการดำเนินงานวิชาการโดยใช้การนิเทศภายใน โรงเรียนจวบวาวิทยาคม สังกัดกรมสามัญศึกษา อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม พบว่า การนำการนิเทศภายในมาพัฒนาการดำเนินงานวิชาการของครูอาจารย์ในโรงเรียนจวบวาวิทยาคม มีผลการพัฒนางานวิชาการที่เกิดจากการใช้การนิเทศดังนี้

1. การพัฒนาด้านการสังเกตการณ์สอน ช่วยให้การนิเทศภายในมีประสิทธิภาพมากขึ้น ช่วยกระตุ้นให้ครูปรับปรุงวิธีการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเกิดเครือข่ายความร่วมมือของแต่ละสายงานที่ช่วยผลักดันให้มีการสังเกตการสอนอย่างต่อเนื่อง

2. การพัฒนาด้านการตรวจแผนการสอน หลังจากดำเนินการตรวจแผนการสอนและสะท้อนผลการปฏิบัติงานให้กับครูผู้สอน ได้ทราบข้อบกพร่องที่ต้องปรับปรุงแก้ไขแล้วทำให้มีแนวทางในการปรับปรุงวิธีการเตรียมการการสอนที่ดีขึ้นและครูมีความกระตือรือร้นที่จะจัดทำแผนการสอนมากขึ้น

3. การพัฒนาด้านการตรวจสื่อการสอน หลังจากดำเนินการตรวจการใช้สื่อการสอนและสะท้อนผลการปฏิบัติงานให้ครูผู้สอนได้ทราบข้อดี ข้อบกพร่องที่ต้องปรับปรุงแก้ไขแล้วทำให้เป็นแนวทางในการปรับปรุงวิธีการเตรียมการสอนที่ดีขึ้นและครูผู้สอนมีความกระตือรือร้นที่จะจัดทำสื่อการสอนมากขึ้น เพราะได้รับการกระตุ้นจากเพื่อนร่วมงานและผู้บริหาร โรงเรียนที่ได้รับทราบปัญหาการปฏิบัติงานต่างๆ มีนโยบายที่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มครูผู้สอน

4. การสัมภาษณ์การทำงานของครู- อาจารย์ทำให้ทราบว่าหลังจากการพัฒนาแล้วทำให้ครู – อาจารย์มีความรู้ความเข้าใจในรูปแบบ วิธีการจัดการเรียนการสอน ทำสื่อการสอนและแผนการสอนมากขึ้น แสดงให้เห็นว่าการนิเทศภายในสามารถที่จะพัฒนางานวิชาการของครู อาจารย์

สมพงษ์ นิยมลักษณ์ (2549) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการนิเทศภายในของโรงเรียนในเขตอำเภอท่าตะโก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาการนิเทศภายในของโรงเรียนในเขตอำเภอท่าตะโก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3 มีปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการวัดและประเมินผล ด้านการวิจัยในชั้นเรียน ด้านสื่อและนวัตกรรม และด้านการจัดการเรียนการสอน รูปแบบการนิเทศภายในของโรงเรียนในเขตอำเภอท่าตะโก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3 มีดังนี้ สร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการนิเทศ จัดทำแผนการนิเทศภายใน แต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศภายใน ปฏิบัติการตามแผน ติดตามและประเมินผลการนิเทศภายใน สรุปรายงานผลการวิเคราะห์ผลการประเมิน กำหนดแนวทางในการปรับปรุงพัฒนา

ปริญดา หงษ์ดำเนิน (2549) ได้วิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่าปัญหาทางด้านการนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 2 มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ดังนี้คือ ด้านจำนวนบุคลากรที่จะแต่งตั้งให้เป็นผู้นิเทศภายในโรงเรียน ด้านความรับผิดชอบในการสร้างสื่อและเครื่องมือในการนิเทศของคณะกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน ด้านขอบเขตของงานนิเทศภายในโรงเรียน งานวิชาการด้านการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และ ด้านการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการ ซึ่งยุทธศาสตร์การนิเทศภายในสถานศึกษา แบ่งเป็น 4 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์การจัดหาบุคลากร ยุทธศาสตร์การพัฒนาก่อสร้างสื่อและเครื่องมือในการนิเทศ ยุทธศาสตร์การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นภายในสถานศึกษา ยุทธศาสตร์การทำวิจัยในชั้นเรียน มีแนวทางการพัฒนาตามกระบวนการบริหาร PDCA ประกอบด้วยขั้นตอน การวางแผน การปฏิบัติ การตรวจสอบ การปรับปรุงอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

2. งานวิจัยในต่างประเทศ

เวเนีย (Weyne. 1980) ได้วิจัยเรื่อง การเรียนรู้บทบาทนิเทศการศึกษาของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา ที่รัฐเวอร์จิเนีย สหรัฐอเมริกา ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านความรับผิดชอบและขอบข่ายของงานที่มีอันดับความสำคัญสูงได้แก่ งานหลักสูตรและการสอน งานแนะแนว งานบริหารและงานวิชาการและงานนิเทศภายใน 2) เกี่ยวกับการนิเทศภายในโรงเรียน ผู้ที่ต้องรับผิดชอบมากที่สุดคือครูใหญ่และผู้ช่วย ครูใหญ่ ส่วนครูผู้สอนทำหน้าที่น้อยมาก 3) เกี่ยวกับเวลาที่ใช้ในการปฏิบัติงานงานเกี่ยวกับวัสดุ เป็นงานที่ครูใหญ่ใช้เวลาที่น้อยที่สุด ส่วนงานนิเทศภายในโรงเรียน งานเกี่ยวกับหลักสูตร งานการสอนและงานแนะแนวเป็นงานที่ครูใหญ่ใช้เวลามากที่สุด 4) เทคนิคการนิเทศที่ได้ผล ได้แก่ การเยี่ยมชั้นเรียน การประชุมร่วมกับครู ส่วนวิธีการใช้เอกสารเป็นวิธีที่ได้ผลน้อย

ไทลาฮัน (Tilahun. 1983) ได้วิจัยเรื่อง การนิเทศภายในโรงเรียนที่พึงประสงค์ของการพัฒนา : ศึกษาเฉพาะกรณีประเทศเอธิโอเปีย โดยศึกษาจากครูศึกษานิเทศก์และนักวิชาการ ผลการศึกษาพบว่า 1) ครูศึกษานิเทศก์และนักวิชาการ มีความเห็นสอดคล้องกันว่ากิจกรรมที่ใช้ในการนิเทศภายในโรงเรียน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การฝึกอบรม แนะนำ การฝึกอบรม ปฏิบัติการ การสาธิตการสอนโดยศึกษานิเทศก์ การประชุมกลุ่มย่อยของครู การเยี่ยมชั้นเรียนและการสังเกตการณ์สอน 2) ครูศึกษานิเทศก์และนักวิชาการ มีความเห็นสอดคล้องกันว่า การนิเทศการศึกษาในลักษณะของการร่วมมือปฏิบัติงานจะเกิดผลดีกว่าการใช้อำนาจ 3) ครูศึกษานิเทศก์และนักวิชาการ มีความเห็นสอดคล้องกันว่า การจัดกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

สโพน (Sphon. 1987) ได้วิจัยเรื่อง การปรับปรุงการนิเทศการศึกษาเพื่อให้โรงเรียนดีขึ้น ผลการวิจัยพบว่า การนิเทศการศึกษาจะต้องปรับปรุงทักษะของครูในเรื่องสำคัญหลายๆ เรื่อง เช่น การวางแผน การดูแลเด็ก การประเมินผลและการควบคุมพฤติกรรม เพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของแต่ละคน เพื่อจูงใจให้ผู้นิเทศมองเห็นข้อบกพร่องในเรื่องเกี่ยวกับการฝึกอบรมสิ่งต่างๆ

วิลเลียม (William. 1994) ได้วิจัยเรื่อง กลยุทธ์การใช้การนิเทศภายในโรงเรียนและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคลากรในโรงเรียน โดยศึกษาจากผู้บริหาร ครู ประธานสหภาพครูในเขตโรงเรียน K-12 รัฐแคลิฟอร์เนียได้พบว่า 1) ผู้บริหารและครูขาดความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีต่อกันในเรื่องการนิเทศภายในโรงเรียน 2) ครูผู้สอนมีความเห็นว่า ผู้บริหารไม่ค่อยมีการสังเกตการณ์สอนและเยี่ยมชมอย่างเป็นทางการ แต่ผู้บริหารโรงเรียน มีความเห็นว่าได้สังเกตการณ์สอนและเยี่ยมชมอย่างเป็นทางการ แต่ผู้บริหารโรงเรียน มีความเห็นว่าได้สังเกตการณ์สอนและเยี่ยมชมห้องเรียนอยู่เป็นประจำ ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า สภาพปัญหาที่เกิดจากการจัดการ

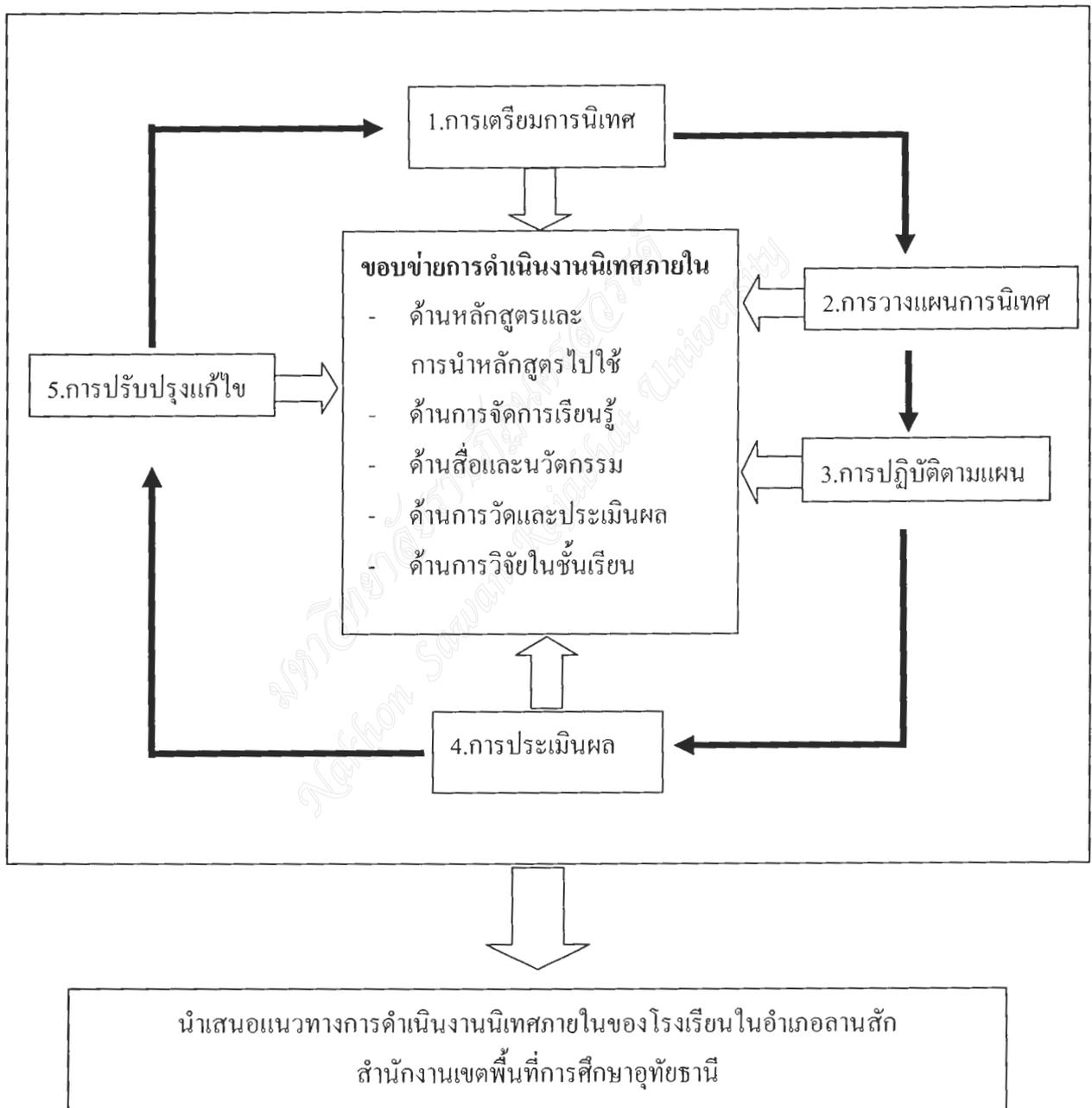
นิเทศการศึกษา มีปัจจัยหลายประการที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน เช่น บุคลากรส่วนใหญ่ขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศ ขาดวิทยากรผู้เชี่ยวชาญช่วยชี้แนะ ผู้บริหารและทักษะทางด้าน การนิเทศการศึกษา ขาดการจัดสรรเวลาเพื่อการนิเทศ ครูผู้สอนไม่ยอมรับการนิเทศ ครูไม่ค้นคว้า ข้อมูล เพื่อนำมาใช้ปรับปรุงการเรียนการสอน ตลอดจนขาดงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ในการจัด กิจกรรมการนิเทศ

ดิว (Dew. 1994) ได้วิจัยเรื่อง ความรู้ความเข้าใจของครูผู้สอนกับบทบาทการให้ความรู้ ในกระบวนการนิเทศการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนมีความตอบสนองต่อการให้คำแนะนำ จากศึกษานิเทศก์เกี่ยวกับความรู้จากกระบวนการนิเทศการศึกษาจำแนกได้ดังนี้ 1) ครูที่มี ประสบการณ์การสอนสูงและมีวุฒิการศึกษาให้ความสนใจต่อการนิเทศการสอนมาก 2) ครูส่วนใหญ่มีความเข้าใจตรงกันในการให้การนิเทศแนะนำด้านความรู้จากผู้นิเทศ 3) ครูส่วนใหญ่ซึ่งสอน หลายๆ กลุ่มวิชานับสนุนในการให้ความรู้ของศึกษานิเทศก์ในการพัฒนาการเรียนการสอน 4) ครูที่มีประสบการณ์ในการสอนสูงให้ความสำคัญในการรับความรู้จากศึกษานิเทศก์สูงกว่าครู ฝึกหัด

จากผลการวิจัยของบุคคลต่างๆ ที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การปฏิบัติงานของฝ่ายปฏิบัติการ ทางด้านวิชาการหรือผู้สอนมีความต้องการรับการนิเทศทางด้านวิชาการในด้านต่างๆ เพื่อเป็น การพัฒนางานด้านวิชาการโดยจัดให้ครอบคลุมวิชาการทั้งหมด กำหนดให้มีการวางแผนและ ดำเนินการนิเทศงานวิชาการเป็นแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน มีกระบวนการดำเนินงาน นิเทศเป็นขั้นตอน ตั้งแต่การเตรียมการนิเทศ การวางแผนการนิเทศ การปฏิบัติตามแผน การประเมินผล การปรับปรุงแก้ไข และจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องยังพบว่า การนิเทศ ภายในนั้นมีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาไปสู่เป้าหมายในการจัดการศึกษา ดังนั้น การศึกษาปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนจึงควรศึกษา ปัญหาด้านวิชาการใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการเรียน การสอน ด้านสื่อและนวัตกรรม ด้านการวัดและประเมินผล ด้านการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อนำไปสู่ การนำเสนอแนวทางการนิเทศภายในของโรงเรียนที่เหมาะสมและเป็นไปได้ใน ทางปฏิบัติ อันจะ เป็นแนวทางให้โรงเรียนได้นำมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพต่อไป

กรอบความคิดในการวิจัย

จากการศึกษาแนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง พร้อมขอขบข่ายการดำเนินงานนิเทศภายในของโรงเรียน สามารถนำเสนอกรอบความคิดในการวิจัยดังแผนภูมิดังนี้

ภาพที่ 2.4 แสดงกรอบความคิดในการวิจัย